

# KRITERIJI ZA UTVRĐIVANJE VISINE IMOVINSKE ŠTETE I IZMAKLE KORISTI

**Priručnik za polaznike/ice**

**Izrada obrazovnog materijala:**

Vitimir Boić,  
Županijski sud u Velikoj Gorici

**Dopuna obrazovnog materijala:**

Jozo Jurčević,  
Državno odvjetništvo Republike Hrvatske

Zagreb, lipanj 2022.

Copyright 2022.

Pravosudna akademija

Maksimirska cesta 63, 10 000 Zagreb, Hrvatska

TEL 00385(0)1 2357 626 WEB [www.pak.hr](http://www.pak.hr)

## Sadržaj

1. UVOD.....	4
2. ŠTETA .....	7
3. PROUZROČENJE ŠTETE.....	10
4. NAČINI POPRAVLJANJA IMOVINSKE ŠTETE .....	14
5. NAKNADA U OBLIKU NOVČANE RENTE.....	18
6. OBIČNA ŠTETA .....	20
7. IZMAKLA KORIST .....	23
8. POTPUNA NAKNADA .....	25
8.1. SNIŽENJE NAKNADE .....	26
9. DOPRINOS OŠTEĆENIKA VLASTITOJ ŠTETI.....	27
10. KRITERIJI I METODE ZA UTVRĐIVANJE VISINE IMOVINSKE ŠTETE I IZMAKLE KORISTI .....	28
11. VJEŠTAČENJE.....	31
12. KRITERIJI ZA UTVRĐIVANJE VISINE IMOVINSKE KORISTI U INVESTICIJSKIM I MEĐUNARODNIM SPOROVIMA TE STRUČNI STANDARDI ZA PROVOĐENJE FINACIJSKIH VJEŠTAČENJA U PREDMETIMA IZGUBLJENE DOBITI.....	33
1. Je li vještak kvalificiran baš za ovu analizu? .....	38
2. Koliko su pouzdani podaci kojima raspolaže? .....	39
3. Jesu li pretpostavke vještaka potkrijepljene evidencijama? .....	40
4. Je li vještak na pravilan način obradio činjenice koje nisu sukladne s njegovom teorijom? .....	41
5. Je li vještak razmotrio alternativne scenarije? .....	42
13. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA .....	44
14. PRIMJERI.....	45
LITERATURA.....	54

# 1. UVOD

U radnom materijalu obrađena je problematika vezana za naknadu imovinske štete. Kod popravljanja imovinske štete prvotno se pokušava, kada je to moguće, uspostaviti prijašnje stanje, a tek ako to nije moguće ili ako se time ne otklanja šteta u potpunosti, odgovorna osoba je dužna oštećeniku dati u potpunosti ili djelomično naknadu u novcu na ime naknade štete. Kada govorimo o uspostavi prijašnjeg stanja ona je moguća na tri načina: individualnom restitucijom, generičkom restitucijom i popravljanjem štete na oštećenoj stvari.

Štete s obzirom na način postanka mogu biti izravne (direktne) i neizravne (indirektne) te simultane štete. Štete koje nastaju na određenoj stvari kao izravna posljedica štetnog događaja (štetne radnje) nazivaju se direktne štete, dok su indirektne štete gubici koji se pojavljuju kao posljedica štetnog događaja na drugim stvarima ili imovini oštećenika. Simultane štete su one koje nastaju kada se jednom štetnom radnjom uzrokuje šteta većem broju oštećenika.

Uvažavajući razliku trenutka uzrokovanja ili nastanka štetnog događaja i trenutka nastupanja štetnih posljedica, razlikuju se postojeća šteta, buduća (izvjesna) šteta i buduća (eventualna) šteta.

Naknada štete (popravljanje štete) kao generički pojam podrazumijeva odgovornost za štetu i načine njezina popravljanja.

Načini popravljanja imovinske štete uređeni su u čl. 1085. – 1088. Zakona o obveznim odnosima<sup>1</sup>. Neki oblici imovinske štete mogu se novčano naknaditi jednokratnim isplatama, a neki u obliku novčane rente.

Obujam i visina naknade imovinske štete uređeni su u čl. 1089.- 1092. ZOO. Visina naknade imovinske štete podrazumijeva vrijednost štete koja je izražena u novcu. Osnovni način utvrđivanja visine štete je tržišna ili redovita cijena, a u specifičnim slučajevima može biti i afekcijska cijena.

---

<sup>1</sup> Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 i 29/18 – dalje: ZOO; Zakon o obveznim odnosima objavljen je u "Narodnim novinama" br. 35/05. Zakon je stupio na snagu 1. siječnja 2006. godine, s time da se odredbe čl. 26. st. 1. - 3. ZOO/05 koje reguliraju stope ugovornih kamata, te čl. 29. st. 2. – 6., te st. 8. ZOO/05, koje reguliraju zatezne kamate, primjenjuju od 1. siječnja 2008. godine.

Specifičnosti naknade imovinske štete u slučaju smrti, tjelesne ozljede i oštećenja zdravlja uređeni su u čl. 1093. – 1097. ZOO. Tko prouzroči nečiju smrt, dužan je naknaditi uobičajene troškove njegova pogreba. Osoba koju je poginuli uzdržavao ili redovito pomagao, a i ona koja je po zakonu imala pravo zahtijevati uzdržavanje od poginulog, ima pravo na naknadu štete koju trpi zbog gubitka uzdržavanja, odnosno pomaganja. Ta šteta se naknađuje plaćanjem novčane rente čiji se iznos odmjerava s obzirom na sve okolnosti slučaja, a koji ne može biti viši od onoga koji bi oštećenik dobivao od poginulog da je isti ostao živ.

U slučaju tjelesne ozljede dužan je naknaditi i troškove liječenja od zadobivenih ozljeda i druge potrebne troškove u svezi s liječenjem, te zaradu izgubljenu zbog nesposobnosti za rad za vrijeme liječenja.

Naknada imovinske štete u slučaju povrede časti i širenja neistinitih navoda regulirana je u čl. 1098. ZOO. Tko drugome povrijedi čast, iznosi ili prenosi neistine navode o njegovoj prošlosti, znanju, sposobnosti ili o čemu drugome, a zna ili bi morao znati da su neistiniti i time mu prouzročili imovinsku štetu, dužan je naknaditi je.

Da bi se mogli objasniti kriteriji za utvrđivanje visine imovinske štete i izmakle koristi, potrebno je makar u osnovnim terminima ponoviti materiju vezanu za štetu, odgovornost za štetu, pretpostavke odgovornosti za štetu te načine popravljivanja imovinske štete.

U nekim predmetima nije lako utvrditi o kojoj se vrsti štete radi, uzročnu vezu između štetne radnje i štete kao posljedice te radnje. Brojni su slučajevi u kojima oštećenik (tužitelj) svojim radnjama ili propuštanjima doprinosi nastanku štete, a utvrđivanje doprinosa nije lagan zadatak, npr. kad je s više radnji doprineseno nastanku štetnog događaja.

Navođenjem zakonskih osnova, ali i citiranjem sudske prakse dat će se odgovori na pitanja kako se utvrđuje visina štete u slučajevima naknade imovinske štete, što kada uspostava prijašnjeg stanja ne otkloni štetu u cijelosti, što je sve potrebno utvrditi kod utvrđivanja izmakle koristi, te koje su pretpostavke za utvrđivanje prava nekoj osobi na izmaklu korist.

Prema trenutnoj regulativi sudska praksa nije formalni izvor prava, ali snagom argumenata ona izražava određena pravna shvaćanja pri tumačenju pravnih normi, pa je postala neformalni izvor prava jako bitan za primjenu u praksi. Harmonizacija sudske prakse, odnosno dostupnost iste, dovodi i do sve veće primjene sudske prakse kao neformalnog izvora prava, pri čemu se može ostvariti i jedan od ciljeva, a to je ujednačavanje sudske prakse, pri čemu u ostvarenju tog cilja najviše može doprinijeti kvaliteta i snaga argumenata naznačenih u pojedinim sudskim odlukama. Osim domaće sudske prakse bitno je poznavati i odluke između ostalog Europskog

suda za ljudska prava, koji u svojim odlukama utvrđuje određene standarde koje bi prilikom suđenja trebali poštivati svi sudovi.

Tako je Europski sud za ljudska prava u svojoj presudi od 15. ožujka 2018. u predmetu Smolić protiv Hrvatske broj zahtjeva 51472/12, utvrdio je da je podnositelju zahtjeva povrijeđeno pravo na pristup sudu, a predmet koji je vođen pred Hrvatskim sudovima je između ostalog bio zbog povećanja mjesečne rente podnositelja. Na prvi pogled radilo bi se o jednostavnom predmetu, no pokazalo se da to tako nije, između ostalog i zbog provedenih vještačenja, pa se pitanje određivanja i ocjenjivanja vještačenja, ukazuje kao izuzetno bitno, o čemu će se posvetiti posebno poglavlje u ovom radnom materijalu. U citiranom predmetu utvrđeno je:

- predmet - podnositeljev zahtjev za povećanjem mjesečne rente koja mu je dosuđena na temelju nesposobnosti za rad; radi se o iznimno osjetljivom pitanju za podnositelja zahtjeva, s obzirom na to da mu je to jedan od glavnih izvora primanja; podnositelj zahtjeva pokrenuo je parnični postupak protiv Hrvatskih željeznica te zatražio da se mjesečne rente povećaju na temelju promijenjenih okolnosti; tuženik se nije protivio povećanju mjesečne rente, ali je osporio zatraženi iznos;
- središnje pitanje tijekom postupaka koje je podnositelj zahtjeva pokrenuo pred domaćim sudovima odnosilo se na činjenicu da su domaći sudovi njegov tužbeni zahtjev odbili zbog toga što nije podmirio troškove vještačenja vještaka za knjigovodstvo, a da nisu razmotrili nijedan dokaz o njegovom imovinskom stanju; prvostupanjski sud zatražio je tri nalaza i mišljenja vještaka za knjigovodstvo, te u tri navrata saslušao vještake te ocijenio je kako bez dodatnog nalaza i mišljenja vještaka, ne može odlučiti o tužbenom zahtjevu podnositelja te odbio tužbeni zahtjev podnositelja na temelju postupovnih pravila koja uređuju teret dokazivanja;
- da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije; sud prihvaća da se nametanje plaćanja troškova vještačenja podnositelju zahtjeva može smatrati ograničenjem koje mu je otežalo ostvarivanje prava na pristup sudu; pravo na pristup sudu nije apsolutno, već ono može biti podvrgnuto ograničenjima; takva se ograničenja dopuštaju implicitno budući da pravo na pristup sudu „po samoj svojoj naravi zahtjeva regulaciju države, a takva regulacija može se razlikovati u smislu vremena i mjesta ovisno o potrebama i sredstvima zajednice i pojedinaca“; prilikom određivanja te regulacije države ugovornice uživaju određenu slobodu procjene; pravo na pristup sudu ne uključuje samo pravo na pokretanje postupaka, već i pravo na sudsko „rješavanje“ spora;
- ne može se reći da su odluke domaćih sudova u ovom predmetu bile razmjerne legitimnom cilju; u kontekstu činjenice da specifičnim financijskim okolnostima podnositelja zahtjeva nije posvećena dovoljna pažnja, proizvoljna

primjena tog pravila u ovom je predmetu rezultirala ograničenjem koje je umanjilo samu bit podnositeljevog prava na pristup sudu.

U ovom radu korištena je brojna sudska praksa, te su naznačeni pojedini dijelovi presuda koju ukazuju na neka od spornih pitanja, odnosno naznačuju načine njihovog rješavanja. Sudska praksa je podložna promjenama, te je potrebno uvijek provjeriti je li došlo do promjene nekog pravnog stava, a ponekad i propisa koji reguliraju neku materiju.

Postoje brojne objavljene presude u kojima je navedeno da za naknadu nenovčane imovinske štete, koja nije reparirana, zakonske zatezne kamate teku od dana donošenja prvostupanjske presude, jer opseg naknade nenovčane imovinske štete može biti poznat tek kada nenovčana obveza dobije značenje novčane obveze, odnosno kad je na pravno obvezujući način izražena u novcu, jer je tek tada, donošenjem prvostupanjske presude, tuženik doznao za opseg svoje obveze kojom je visina naknade određena, pa od tog dana teku zatezne kamate. Je li tu došlo do kakvih promjena?

Kriteriji koji se uzimaju u obzir prilikom utvrđivanja visine imovinske štete su različiti ovisno o tome o kojoj se vrsti imovinske štete radi, odnosno radi li se o običnoj šteti u vidu umanjenja nečije imovine ili o izmakloj koristi u vidu sprječavanja povećanja imovine oštećenika, pa je potrebno prvotno točno utvrditi o kojoj vrsti imovinske štete se radi.

Ponekad je teško utvrditi je li neka radnja sama i jedina uzrok nastale štete kao posljedice, kao i to je li ta radnja protupravna.

Oštećenik može svojim radnjama ili propuštanjima pridonijeti nastanku štete, pa će s obzirom na utvrđeni doprinos i sudjelovati u podmirivanju posljedica te štete, no utvrđivanje doprinosa oštećenika u svakom pojedinom slučaju je izuzetno teško, pa sudska praksa koja će biti naznačena u radu, služi samo kao pomoćno sredstvo, za utvrđivanje doprinosa.

## **2. ŠTETA**

Zabrana prouzročenja štete jedno je od osnovnih načela obveznih odnosa regulirano u članku 8. ZOO u kojem je navedeno da se je svatko dužan uzdržati od postupka kojim se može drugome prouzročiti šteta.

Prihvaćena je objektivna koncepcija pojma neimovinske štete kao povrede prava osobnosti. Prema toj koncepciji neimovinsku štetu čini već sama povreda prava osobnosti, a pretrpljeni bolovi i strah, izazvani štetnom radnjom, samo su kriteriji za utvrđivanje težine povrede prava osobnosti i uzimaju se u obzir, pored drugih relevantnih okolnosti, pri utvrđivanju visine pravične novčane naknade.

U glavi IX. Zakona o obveznim odnosima regulirani su izvanugovorni obvezni odnosi i popravljavanje štete i na to se odnose članci 1045. do 1110. ZOO.

Za izvanugovorne obveze je karakteristično to što za njihov postanak nije mjerodavno suglasno očitovanje volja njihovih sudionika, nego one nastaju na temelju određenih činjenica (radnja, stanja, svojstava) uz koje pravo veže postanak obveznog odnosa. U Zakonu o obveznim odnosima (članci 1045. do 1162.) pobrojani su sljedeći izvanugovorni odnosi:

1. Prouzročenje štete
2. Stjecanje bez osnove
3. Poslovodstvo bez naloga
4. Javno obećanje nagrade
5. Vrijednosni papiri

Stjecanje bez osnove<sup>2</sup> - kad dio imovine neke osobe na bilo koji način prijeđe u imovinu druge osobe, a taj prijelaz nema osnove u nekom pravnom poslu, odluci suda, odnosno druge nadležne vlasti ili zakonu, stjecatelj je dužan vratiti ga, odnosno, ako to nije moguće, naknaditi vrijednost postignute koristi. Pod prijelazom imovine razumijeva se i stjecanje koristi izvršenom radnjom. Obveza vraćanja, odnosno nadoknade vrijednosti nastaje i kad se nešto primi s obzirom na osnovu koja se nije ostvarila ili koja je kasnije otpala.

"Nižestupanjski sudovi prihvatili su tužbeni zahtjev te naložili tuženici vraćanje nepripadnog iznosa po osnovi stjecanja bez osnove pozivom na odredbu čl. 1111. st. 3. ZOO i čl. 164. ZOMO sukladno kojoj je osigurana osoba koja primi neko novčano davanje iz mirovinskog osiguranja koje joj ne pripada, dužna isto vratiti Zavodu. Nadalje nižestupanjski sudovi otklonili su prigovor zastare, ocijenivši da predmetno potraživanje zastarijeva u općem zastarnom roku od pet godina u smislu odredbe čl. 225. ZOO u vezi s čl. 166. st. 1. i 2. ZOMO.<sup>3</sup>"

Poslovodstvo bez naloga<sup>4</sup> - obavljanju tuđeg posla bez naloga ili ovlaštenja može se pristupiti samo ako posao ne trpi odgađanje te predstoji šteta ili propuštanje očite koristi. Poslovodstvo bez naloga je izvanugovorni obvezni odnos u kojem poslovođa obavlja tuđi posao bez naloga ili bez ovlasti druge strane, a kojem poslu se smije nepozvan pristupiti samo ako posao ne trpi odgađanje te predstoji šteta ili propuštanje očite koristi. Razlikujemo nužno i korisno poslovodstvo.

"Odredbom čl. 1121. ZOO propisano je da se obavljanju tuđeg posla bez naloga ili ovlaštenja može pristupiti samo ako posao ne trpi odgađanje te predstoji šteta ili

---

<sup>2</sup> čl. 1111. ZOO

<sup>3</sup> Rev 21/2018-2

<sup>4</sup> čl. 1121. ZOO

propuštanje očite koristi. U konkretnom slučaju tužitelj je sukladno odredbama ZOPSNIZ-a bio ovlašten pokrenuti postupak legalizacije u odnosu na čitavu zgradu, jer je jedino tako legalizaciju i bilo moguće provesti, ali je postupajući na taj način obavljao i tuđi posao, odnosno onaj koji se odnosi na dio zgrade u suvlasništvu tuženice, pri čemu ovaj viši sud smatra da se konkretno postupanje tužitelja može okarakterizirati kao posao koji ne trpi odlaganje, jer je ZOPSNIZ-om određen krajnji rok do kojeg se može pokrenuti postupak legalizacije (30. lipnja 2018.), a propuštanjem pokretanja postupka legalizacije bi nedvojbeno za vlasnika nezakonito izgrađene zgrade predstojala šteta (mogućnost da takva zgrada bude uklonjena), kao i propuštanje očite koristi, koju vlasnici nezakonito izgrađenih objekata ostvaruju pokretanjem postupka legalizacije i legalizacijom njihovim nezakonito izgrađenih objekata<sup>5</sup>."

Među naznačenim izvanugovornim odnosima najznačajnije mjesto zauzima odgovornost za štetu.

Zakon o obveznim odnosima definira pojam štete<sup>6</sup>. Šteta je:

- umanjenje nečije imovine (obična šteta);
- sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist) i
- povreda prava osobnosti (neimovinska šteta).

Od pobrojanih šteta, imovinske štete su:

- umanjenje nečije imovine (obična šteta) i
- sprečavanje njezina povećanja (izmakla korist), te će problematika vezana za te štete biti predmet ovog rada. Termini imovinska i neimovinska šteta, zamijenili su ranije izraze materijalna i nematerijalna šteta, koji su bili u uporabi prema ZOO/91.

Do štete može doći različitim povredama imovinskih interesa oštećenika, oštećenjem njegove stvari ili gubitkom neke očekivane koristi.

Koliko god neki smatrali da je pojam "šteta" općepoznat i svima jasan u okviru imovinske štete, postoji jedan oblik štete koji neki autori zovu "čista imovinska šteta", a neki je označavaju "financijskom štetom" ili "imovinskom štetom u širem smislu". Kod te štete pogođena je imovina oštećenog, iako to nije posljedica oštećenja stvari ili povreda osobe.

Do čiste imovinske štete dolazi najčešće kod profesionalnih pogrešaka, koje čine neke profesije kao što su npr. porezni savjetnici, odvjetnici, revizori. Takva šteta

---

<sup>5</sup> GŽ-2553/2020

<sup>6</sup> čl. 1046 ZOO

moguća je i u situaciji kada zbog nekog razloga bude zatvorena određena prometnica, a to uzrokuje štetu gradskom prijevozniku u vidu nemogućnosti prometovanja, pa samim time dolazi i do gubitka zarade. Djelatnici slastičarnice pokušavaju dostaviti na određenu adresu svoje proizvode, zbog nemogućnosti prometovanja ne mogu prići određenoj adresi, zbog duljine stajanja ili eventualno traženja alternativnih pravaca, dolazi do umanjenja vrijednosti ili potpunosti uništenja robe (torte, kolači).

Isti termin neki autori koriste i u situaciji kada tuđu pomoć i njegu besplatno pružaju ukućani oštećenju, tada se radi o tzv. nerepariranoj imovinskoj šteti, ali u slučaju kada je takva naknada plaćena određenoj osobi koja je pružala tuđu pomoć i njegu radilo bi se o tzv. čistoj imovinskoj šteti.

### **3. PROUZROČENJE ŠTETE**

U čl. 1045. st. 1. ZOO regulirana je opća odredba o odgovornosti za štetu. Tko drugome prouzroči štetu dužan je naknaditi je ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje.

Predmnijeva se obična nepažnja, što znači da štetnik ili druga odgovorna osoba mora dokazati da je šteta nastala bez njegove krivnje, ako se želi osloboditi od odgovornosti. Za štetu od stvari ili djelatnosti od kojih potječe povećana opasnost štete za okolinu odgovara se bez obzira na krivnju, tu govorimo o objektivnoj odgovornosti ili o odgovornosti po načelu uzročnosti. Za štetu bez obzira na krivnju odgovara se i u drugim slučajevima predviđenim zakonom.<sup>7</sup>

Opća načela vezana uz prouzročenje štete uređena su u čl. 1045. do 1048. ZOO, kojima su regulirani instituti odgovornosti po osnovi krivnje, bez obzira na krivnju, određeno je što se smatra štetom kao i prevencija štete.

Odgovornost za štetu je takav obveznopravni odnos u kojem je jedna strana dužna popraviti prouzročenu štetu drugoj strani, a druga strana je ovlaštena zahtijevati takav popravak. Opće pretpostavke izvanugovorne odgovornosti za štetu su: postojanje subjekata obveznog odnosa odgovornosti za štetu; štetna radnja štetnika; šteta; uzročna veza i protupravnost štetne radnje. Radnja štetnika je protupravna ako je njome povrijeđen pravni propis.

Pretpostavke odgovornosti za štetu:

1. Subjekti obveznog odnosa odgovornosti za štetu (štetnik i oštećenik) – kao štetnik odnosno osoba koja je počinila štetu javlja se fizička osoba, ali svaki štetnik ne mora biti i za štetu osobno odgovoran. Npr. štetu počinio maloljetno dijete koje za štetu ne

---

<sup>7</sup> čl. 1045. st.2.-4. ZOO

odgovara jer za štetu odgovara njegov zakonski zastupnik. Zbog navedenog upotrebljavaju se termini odgovorna osoba i oštećenik. Fizička ili pravna osoba koja trpi posljedice štetne radnje - štetu je oštećenik.

Ponekad je sporno pitanje aktivne legitimacije. Tužitelji imaju pravo na naknadu troškova žalobne odjeće pod pretpostavkom da je opravdan i da su dokazali visinu, neovisno od činjenice da li su sami snosili taj trošak ili je trošak snosio njihov zakonski zastupnik. Nebitno je da li je trošak crnine za malodobne tužitelje snosio njihov otac ili oni sami.

2. Štetna radnja štetnika – štetna radnja je svaki čin ili propust štetnika koji uzrokuje štetu na strani oštećenika. Štetna radnja može biti samo ljudska radnja. Štetna se radnja može podijeliti u dvije osnovne skupine:

- građanski delikt povodom kojega nastaje deliktna odgovornost za štetu; građanskim se deliktom stvara novi odnos između štetnika i oštećenika i tu izvorno i samostalno nastaje odgovornost za štetu; štetna radnje iz koje proizlazi obveza na popravak štete naziva se građanski delikt;

- povreda ugovornog odnosa povodom koje nastaje ugovorna odgovornost za štetu; to je takva štetna radnja koja dovodi do promjene postojećeg obveznog odnosa u odnos odgovornosti za štetu ili do toga da pored postojećeg obveznog odnosa nastaje i odnos odgovornosti za štetu.

3. Šteta – definirana je u čl. 1046. ZOO - kao umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprečavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta). Oštećenje ili otuđenje nečije stvari, tjelesne ozljede ili smrt mogu uzrokovati nastavak štete.

Pozitivna ili obična šteta sastoji se u umanjenju nečije postojeće imovine. Pozitivna šteta predstavlja vrijednost za koju je oštećenik postao siromašniji npr. nakon uništenja neke stvari. Obujam štete može se ustanoviti vrijednošću oštećenikove imovinske mase prije i poslije štetne radnje. Ako je stvar u potpunosti uništena onda je to vrijednost te stvari u trenutku počinjenja štete, a ako je stvari djelomično uništena onda je to razlika između sadašnje vrijednosti i vrijednosti prije oštećenja.

Negativna šteta ili izmakla korist je dobitak kojem se netko nada po redovitom tijeku stvari ili prema posebnim okolnostima i bio bi ga ostvario da nije bilo štetne radnje. Negativne štete su isključivo imovinske štete. Školski primjer je npr. zaposlenik trgovine odnosi iz dućana robu, pa je pozitivna šteta vrijednost robe koju je vlasnik trgovine za tu robu platio, dok je izmakla dobit odnosno negativna šteta dobitak koji bi se ostvario da je ta roba prodana.

4. Uzročna veza (kauzalni nesus) znači da izvršena štetna radnja mora kao uzrok proizvesti određenu štetu kao posljedicu. Uzročnost se naziva kauzalni nesus i bez postojanja uzročne veze između štetne radnje i štete nema ni štetnikove

odgovornosti za štetu. Uzročna veza između štete i štetne radnje mora se dokazati, a teret dokazivanja uvijek je na tužitelju.

Ponekad je teško utvrditi je li neka radnja sama i jedina uzrok nastale štete kao posljedice. U nizu pojava i događaja treba među brojnim uzrocima i posljedicama pronaći onaj događaj koji je pravno relevantan i koji se uzima kao uzrok određene posljedice. Postoje brojne teorije, no najpoznatija i za pravo najprihvatljivija je tzv. adekvacijska teorija. Prema adekvacijskoj teoriji, među različitim događajima koji se mogu smatrati uzrocima nastale posljedice, kao uzrok se uzima samo onaj koji je tipičan za postanak određene štete. Adekvacijska teorija ne daje apsolutni kriterij kod iznalaženja stvarnog uzroka nastale određene štete, jer često šteta ne nastupa kao posljedica jednog uzroka. Ljudska radnja ne znači samo aktivno poduzimanje nekih radnji, već se može sastojati i u propustu odnosno propuštanju poduzimanje određenih radnji u određeno vrijeme na određenom mjestu. Ako za nastanak štetnog događaja istodobno se javljaju kao uzroci ljudska radnja i prirodni događaj, uzima se u obzir samo ljudska radnja.

U literaturi je to obrađeno na primjeru teškog bolesnika koji boluje od karcinoma, a neka osoba mu daje preveliku dozu morfija, pa zbog toga nastupi trenutna smrt, kao uzrok smrti utvrdit će se davanje morfija, iako je izvjesno da bi bolesnik umro u nekom kraćem razdoblju.

Naknade štete relativno često se pojavljuju zbog prometnih nezgoda, pa ukazujemo na neke od primjera, u kojima se utvrđivala uzročna veza ili kauzalni neksus sa nastupjelom štetom. Utvrđena činjenica nevezanosti pojasom nije bila u uzročnoj vezi sa smrtnom posljedicom, jer pojas ne štiti od bočnih i vertikalnih pomaka i udara koji su se zbog prevrtanja vozila u konkretnom slučaju i dogodili.

U situaciji nepropisnog načina kretanja pješaka, koji je hodao desnom, a ne lijevom stranom ceste i nastanka štete nema uzročne veze. Hodanjem desnom stranom ceste predstavlja prekršaj u administrativnom smislu no ne isključuje obvezu vozača, da kada je to moguće, zaobiđe pješaka.

Doprinos oštećenika zbog nenošenja zaštitne kacige za vrijeme vožnje motociklom treba cijeliti s obzirom na posljedice koje njezino nenošenje ostavilo na nastanak pojedinih povreda. Npr. teške povrede noge i ruke teško mogu biti povezane s činjenicom nenošenja zaštitne kacige.

5. Protupravnost štetne radnje – protupravnost znači povredu nekog pravnog pravila pozitivnog pravnog poretka. Protupravnost se može odnositi samo na štetnu radnju. Objektivni elementi protupravnosti sastoje se u činjenici da je za postojanje protupravnosti dovoljno da je štetnom radnjom povrijeđeno neko pravilo koje spada u pravni poredak.

Objektivni element protupravnosti predstavlja protivnost štetnikova ponašanja nekom pravilu objektivnog prava, dakle nekoj normi pravnog poretka. Subjektivni element protupravnosti predstavlja krivnju<sup>8</sup>.

Krivnja postoji u situaciji kada je štetnik prouzročio štetu namjerno ili nepažnjom, te predstavlja subjektivni odnos štetnika prema prouzročenju štete. Namjera je najteža vrsta krivnje i predstavlja situaciju kada štetnik želi uzrok ( štetnu radnju) , ali i posljedicu koja se očituje u šteti prouzročenoj drugoj osobi. Nepažnja je blaži oblik krivnje, te postoje dva stupanja nepažnje:

- krajnja nepažnja (gruba nepažnja)
- obična nepažnja.

S krajnjom odnosno grubom nepažnjom, postupak onaj štetnik koji u svom ponašanju nije upotrijebio ni onu pažnju koji bi upotrijebio svaki prosječan čovjek. Često se to može podvesti pod nerazumno ponašanje, a po svojim pravnim posljedicama izjednačuje s namjerom<sup>9</sup>.

U situaciji kada štetnik u svojem radu nije upotrijebio onu pažnju koju bi upotrijebio osobito pažljiv čovjek (pažnja dobrog gospodarstvenika odnosno pažnja dobrog domaćina) govorimo o običnoj nepažnji.<sup>10</sup>

Sudionik u obveznom odnosu dužan je u ispunjavanju svoje obveze postupati s pažnjom koja se u pravnom prometu zahtijeva u odgovarajućoj vrsti obveznih odnosa (pažnja dobrog gospodarstvenika, odnosno pažnja dobrog domaćina).

Sudionik u obveznom odnosu dužan je u ispunjavanju obveze iz svoje profesionalne djelatnosti postupati s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima (pažnja dobrog stručnjaka).

Utvrđivanje protupravnosti u svakom pojedinom predmetu, nije jednostavno, te se tako navode dvije sudske odluke u kojima je bilo sporno, je li ponašanje tuženika bilo protupravno.

"Također, i po mišljenju ovoga suda u postupanju tuženika nije bilo protupravnosti, a to stoga što iz provedenog postupka proizlazi da je tuženik temeljem čl. 28. st. 1. ZEK na predmetnoj nekretnini stekao pravo puta, pa samim time nema protupravnosti u tome što je isti na navedenoj nekretnini postavio telefonski stup<sup>11</sup>."

"Odbijen je zahtjev oštećenika za naknadu štetu koju je pretrpio zbog zaraze hepatitisom C prilikom transfuzije krvi obavljene od strane štetnika. U konkretnom

---

<sup>8</sup> Klarić, P.; Vedriš, M., *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 597

<sup>9</sup> prema pravilima Zakona o radu za štetu poslodavcu odgovara radnika samo u slučaju ako je štetu prouzročio na radu ili u vezi sa radom namjerno ili zbog krajnje nepažnje

<sup>10</sup> čl. 10 ZOO

<sup>11</sup> Rev 1152/2017-2

slučaju, unatoč činjenici da je nesporno utvrđeno kako je tijekom transfuzije obavljene od strane štetnika (bolnice) oštećenik (pacijent) bio zaražen hepatitisom C. Odlučeno je da nema odgovornosti štetnika jer je prilikom transfuzije krvi postupao u skladu s tada važećim propisima i pravilima medicinske struke. Utvrđeno je da nije sam štetnik prikupio i obradio zaraženu krv, već da je izvršio transfuziju krvi koju je pribavio od nadležne institucije (Zavoda za transfuzijsku medicinu). Utvrđeno je da u vrijeme nastanka štetnog događaja nije postojala zakonska obveza kontrole prikupljene krvi na postojanje virusa hepatitisa C. Sud je zaključio kako nije bilo ničeg protupravnog u ponašanju štetnika te je odbio tužiteljev tužbeni zahtjev. Nesporno je, da je radnjom štetnika (transfuzijom krvi) oštećeniku nanesena šteta (narušenje zdravlja zarazom virusom hepatitisom C). Štetna radnja (transfuzija krvi) nije bila protupravna, pa je zaključeno da nema odgovornosti štetnika<sup>12</sup>."

## 4. NAČINI POPRAVLJANJA IMOVINSKE ŠTETE

Popravljanje imovinske štete moguće je uspostavom prijašnjeg stanja i/ili novčanom naknadom. Već je ranije navedeno da se uspostava prijašnjeg stanja naziva naturalnom restitucijom koja je moguća kao individualna i generička restitucija, te popravljanjem štete na oštećenoj stvari.

Popravljanje štete podrazumijeva uklanjanje, naknađivanje ili ublažavanje posljedica koje se nastale zbog štetne radnje. Odgovorna osoba dužna je uspostaviti stanje kakvo je bilo prije nego što je šteta nastala. Nije rijedak slučaj da nije lako utvrditi kakvo je stanje bilo prije štetnog događaja. Kada uspostava prijašnjeg stanja ne otklanja štetu u cijelosti, odgovorna osoba je dužna za ostatak dati naknadu u novcu.

Ako uspostava prijašnjeg stanja nije moguća, odgovorna osoba je dužna isplatiti oštećeniku odgovarajući iznos novca na ime naknade štete<sup>13</sup>. Novčana naknada dosuditi će se oštećeniku ako on to zahtijeva, a okolnosti slučaja ne opravdavaju uspostavu prijašnjeg stanja. Npr. u situaciji kada oštećenik sam popravi određenu stvar, šteta i dalje postoji, ali ne više kao nenovčana imovinska šteta, već kao novčana imovinska šteta. Oštećenik tada ima pravo zahtijevati iznos novca u visini izdataka koje je imao. Novčanom naknadom uklanjaju se štetne posljedice na način da se oštećeniku dosudi novčani iznos kojim se vrijednost njegove imovine vraća u stanje koje je bilo prije štetnog događaja. Visina naknade štete određuje se prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, osim u slučajevima kad zakon određuje što drugo<sup>14</sup>.

---

<sup>12</sup> Gžn-2882/07 od 15. rujna 2009.godine Županijski sud u Zagrebu

<sup>13</sup> čl. 1085. st. 3. ZOO

<sup>14</sup> čl. 1089. st. 2. ZOO

Osim isplatom, naknadom štete u novcu, načini popravljanja imovinske štete mogu biti i uspostava prijašnjeg stanja (vraćanje oduzetog automobila ili umjesto povrata uništene ili oštećene stvari, vraćanje određene količine kakvoće stvari istog kvaliteta) i popravak oštećene stvari (popravak oštećenog automobila). Osnovno načelo popravljanja štete je da se imovinska situacija oštećenika treba dovesti u stanje kakvo je bilo prije uzrokovanja štete, prihvaćeno je kroz načelo potpune naknade štete. Zaključno, odgovorna osoba je dužna uspostaviti stanje kakvo je bilo prije nego što je šteta nastala, ako uspostava prijašnjeg stanja ne otklanja štetu potpuno, odgovorna osoba dužna je ostatak štete naknaditi u novcu, a novčanu naknadu je dužna isplatiti i u situaciji kada uspostava prijašnjeg stanja nije moguća.

Prema odredbi čl. 1086. ZOO obveza naknade štete smatra se dospjelom od trenutka nastanka štete, a ta je odredba bitna i zbog utvrđivanja tijeka roka zateznih kamata na plaćanje utvrđenih novčanih tražbina. Odredbom čl. 29. st. 1. ZOO propisano je da dužnik koji zakasni s ispunjenjem novčane obveze duguje, pored glavnice i zatezne kamate.

Opća odredba ZOO propisuje da obveza naknade imovinske štete dopijeva od trenutka nastanka štete, pri čemu sudska praksa razlikuje dospelost naknade novčane imovinske štete od naknade nenovčane imovinske štete. Postojala je ustaljena sudska praksa da na naknadu nenovčane imovinske štete, koja nije popravljena, zatezne kamate teku od donošenja prvostupanjske presude.

Nakon brojnih žalbi, te presuda drugostupanjskih sudova, postavila su se pitanja u svezi početka tijeka zateznih kamata na nenovčanu imovinsku štetu, početka tijeka zateznih kamata za tuđu pomoć i njegu, kao i početka tijeka na tzv. totalnu štetu.

„Da li zatezne kamate na nenovčanu i nerepariranu imovinsku štetu, teku od dana podnošenja odštetnog zahtjeva u mirnom postupku na temelju odredbe iz čl. 12. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu, u slučajevima kad se oštećena osoba obrati osiguravajućem društvu u mirnom postupku sa odštetnim zahtjevom, a ako osiguravajuće društvo ne isplati naknadu štete u zakonom propisanom roku, a niti u istom roku od oštećene osobe zatraži nadopunu u vidu dodatne dokumentacije i sl., odnosno kad otkloni naknadu štete (ili pozivom na odredbu iz čl. 1089. st. 2. Zakona o obveznim odnosima)?“

O tom pitanju svoje shvaćanje izrazio je i Vrhovni sud Republike Hrvatske u svojim odlukama poslovni broj Rev 934/14-2 i Rev 550/14.

Predmet spora u revizijskom stadiju postupka predstavlja zahtjev tužitelja da mu tuženik naknadi zatezne kamate na dosuđenu nerepariranu imovinsku štetu na vozilu od dana podnošenja zahtjeva tuženiku, pa do dana presuđenja pred sudom prvog stupnja.

Sud drugog stupnja zauzeo je pravno shvaćanje da je prvostupanjski sud pravilno odbio dio tužiteljevog tužbenog zahtjeva za isplatu zatezne kamate na dosuđeni iznos od 20. siječnja 2007., pa do 29. listopada 2009. jer prema shvaćanju tih sudova na naknadu nenovčane imovinske štete, koja nije reparirana, zakonske zatezne kamate teku od dana donošenja prvostupanjske presude, jer opseg naknade nenovčane imovinske štete može biti poznat tek kada nenovčana obveza dobije značenje novčane obveze, odnosno kad je na pravno obvezujući način izražena u novcu, jer je tek tada, donošenjem prvostupanjske presude, tuženik doznao za opseg svoje obveze kojom je visina naknade određena, pa od tog dana teku zatezne kamate.

Pritom sudovi nižeg stupnja pozivaju se na odredbe čl. 1086. Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine“, broj 35/05 - dalje: ZOO) glede dospelosti obveze naknade štete, odnosno, pozivom na odredbu čl. 1089. st. 2. ZPP koja propisuje da se visina naknade štete određuje prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, osim slučaja kada zakon određuje što drugo.

Sudovi nižeg stupnja, međutim, propustili su primijeniti odredbe Zakona o obveznim osiguranjima u prometu („Narodne novine“, broj 151/05 - dalje: ZOOP). Čl. 12. st. 1. ZOOP propisano je da odgovorni osiguratelj dužan je u slučaju imovinske štete najkasnije u roku od 14 dana od dana podnošenja odštetnog zahtjeva oštećenoj osobi dostaviti obrazloženu ponudu za naknadu štete, ako su odgovornost za naknadu štete te visina štete nesporni, odnosno utemeljeni je odgovor, ako su odgovornost za naknadu štete ili visina štete sporni.

Nadalje, odredbom čl. 12. st. 4. ZOOP propisano je da u slučaju neizvršenja obveze isplate naknade štete u roku iz stavka 1. tog članka, oštećena osoba uz dužni iznos naknade štete, ima pravo i na isplatu iznosa kamate i to od dana podnošenja odštetnog zahtjeva.

Dakle, pravilnom primjenom materijalnog prava valjalo je zauzeti pravno shvaćanje da tuženik u konkretnom slučaju nije postupio u skladu s odredbom čl. 12. st. 1. ZOOP te da mu na temelju odredbe istog članka, stavak 4. pripadaju i zatezne kamate na glavnici koje teku od dana podnošenja odštetnog zahtjeva<sup>15</sup>.

"Prema odredbi čl. 12. st. 1. i 4. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu („Narodne novine“ br. 151/05) odgovorni osiguratelj dužan je u slučaju neimovinske štete najkasnije u roku od 30 dana, a u slučaju imovinske štete najkasnije u roku od 14 dana od dana podnošenja odštetnog zahtjeva oštećenoj osobi dostaviti:

- obrazloženu ponudu za naknadu štete, ako su odgovornost za naknadu štete te visina štete nesporni, odnosno
- utemeljeni odgovor, ako su odgovornost za naknadu štete ili visina štete sporni.

---

<sup>15</sup> Vrhovni sud, Rev 782/13-2 od 20. svibnja 2020.

U slučaju neizvršenja obveze isplate naknade štete u roku iz stavka 1. ovoga članka, oštećena osoba uz dužni iznos naknade štete, ima pravo i na isplatu iznosa kamate i to od dana podnošenja odštetnog zahtjeva.

Valja napomenuti da troškovi tuđe pomoći i njege predstavljaju imovinsku nenovčanu štetu, na koju oštećeniku pripada pravo na zatezne kamate od dana njezinog nastanka (čl. 1086. ZOO). Kako je u konkretnom slučaju utvrđeno da je tužitelju pružana tuđa pomoć i njega, to je valjalo tužitelju priznati kamatu na ovaj vid štete na temelju čl. 1086. ZOO od dana podnošenja pisanog zahtjeva, a što je dan utuženja, dakle 30. rujna 2008. Pravilnom primjenom materijalnog prava valjalo je stoga obvezati tuženika na plaćanje kamate i za ovo razdoblje, odnosno od 30. rujna 2008. do dana donošenja prvostupanjske presude 5. prosinca 2011."<sup>16</sup>

"Predmetom spora zahtjev je za naknadu imovinske štete - uslijed oštećenja vozila tužiteljice u prometnoj nesreći 4. rujna 2007. (totalna šteta), u kojoj je sudjelovalo i vozilo osigurano kod tuženika. Da „je sudski vještak V. U. u svom nalazu utvrdio oštećenja na osobnom automobilu marke M. i uzeo u obzir sve ostale podatke za vozilo i dao mišljenje prema kojemu je popravak ekonomski neopravdan, da se šteta obračunava kao totalna i da stvarna šteta po cijenama na dan vještačenja, 17. kolovoza 2010., iznosi 25.128,88 kuna“.

Teku li zatezne kamate na iznos glavnice naknade štete „od dana presuđenja“ ili „od dana podnošenja odštetnog zahtjeva“.

Drugostupanjski sud je pogrešno primijenio materijalno pravo u odluci o zateznim kamatama (sporednom zahtjevu) kada je zaključio da „na dosuđeni iznos tužiteljici pripada i zatezna kamata u smislu članka 1086. te članka 29. ZOO-a, a koja teče od dana presuđenja pa do isplate, jer se radi o totalnoj šteti na vozilu koju tužiteljica nije otklonila“.

Prema pravnom shvaćanju revizijskog suda izraženom u odlukama broj Rev-550/14 od 18. studenoga 2015. i Rev-934/14 od 5. travnja 2017., a prema kojem je pri donošenju odluke o tijeku zateznih kamata na dosuđenu neimovinsku i imovinsku štetu sud dužan cijeliti odredbu čl. 12. st. 4. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu ("Narodne novine", broj 151/05, 36/09, 75/09 - dalje: ZOOP-a) kojom je propisano da u slučaju neizvršenja obveze isplate naknade štete u roku iz st. 1. toga članka, oštećena osoba uz dužni iznos naknade štete, ima pravo i na isplatu iznosa kamate i to od dana podnošenja odštetnog zahtjeva.

Budući da se tužitelj obratio tuženiku u mirnom postupku sa zahtjevom za naknadu štete prije podnošenja tužbe, to mu na temelju odredbe čl. 12. st. 4. ZOOP-a na

---

<sup>16</sup> Vrhovni sud, Rev 1606/15-2 od 15. listopada 2019.

dosuđenu naknadu imovinske štete pripadaju zatezne kamate i za razdoblje od 23. veljače 2007. do 27. lipnja 2010.“.<sup>17</sup>

## 5. NAKNADA U OBLIKU NOVČANE RENTE

U slučaju smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja naknada se određuje, u pravilu, u obliku novčane rente, doživotno ili za određeno vrijeme<sup>18</sup>. Trajanje rente određuje se ovisno o trajanju posljedica koje oštećenik trpi. Novčana renta plaća se mjesečno unaprijed, a najčešće se dosuđuje doživotno. Vjerovnik ima pravo zahtijevati potrebno osiguranje za isplatu rente, osim ako to prema okolnostima slučaja ne bi bilo opravdano.<sup>19</sup> Ako dužnik ne bi dao osiguranje, koje je sud odredio, vjerovnik ima pravo zahtijevati da mu se umjesto rente isplati jedan ukupan iznos čija se visina određuje prema visini rente i vjerojatnom trajanju vjerovnikova života, uz odbitak odgovarajućih kamata<sup>20</sup>.

ZOO kao način naknade imovinske buduće štete propisuje plaćanje novčane rente. Novčana renta je način naknade štete kod kojeg ukupan iznos naknade nije poznat u vrijeme odlučivanja o tužbenom zahtjevu, već se određuju iznosi koji će se plaćati periodično, u pravilu mjesečno. Ti periodični iznosi su jednaki i fiksni, a dospijevaju u točno određenom vremenskim razmacima, te se renta može odrediti oštećeniku doživotno ili za određeno razdoblje u budućnosti.

ZOO predviđa dvije iznimke kada se umjesto novčane rente može potraživati odmah jedan ukupan iznos naknade buduće imovinske štete. Prva iznimka predviđena je u slučaju kada je oštećenik (vjerovnik) zatražio osiguranje od štetnika (odgovorne osobe, dužnika) za isplatu rente, i to nije neopravdano, a dužnik ne da osiguranje koje je sud odredio. Druga iznimka je kada oštećenik iz ozbiljnih razloga zahtjeva od suda da mu se odmah ili kasnije isplati jedan ukupan iznos umjesto rente. Isplata rente u ukupnom iznosu, iznimka je do koje dolazi na prijedlog oštećenika. ZOO izrijeком predviđa i mogućnost izmjene rente, i to bilo da se poveća, snizi ili u cijelosti ukine.

Kapitalizacija rente moguća je u situaciji kada se utvrdi da ozbiljni uzroci postoje u vrijeme kada prvostupanjski sud odlučuje o zahtjevu za kapitalizacijom rente. Zakonski izraz "ozbiljni razlozi" je pravni standard kojem sudovi u svakoj pojedinoj odluci kada odlučuju o kapitalizaciji rente daju njezin puni značaj. Ozbiljni razlozi koji bi u pojedinom predmetu mogli opravdati zahtjev za isplatu jednog ukupnog iznosa umjesto rente mogu biti kako na strani oštećenika tako i na strani odgovorne osobe, a mogu biti korisni za obojicu. U situaciji kada se oštećenom isplati renta zbog

---

<sup>17</sup> Vrhovni sud, Rev 1633/16-2 od 16. srpnja 2019

<sup>18</sup> čl. 1088. st. 1. ZOO

<sup>19</sup> čl. 1088. st. 3. ZOO

<sup>20</sup> čl. 1088. st. 4. ZOO

izgubljene zarade u jednoj ukupnoj svoti, on više nema pravo zahtijevati isplatu rente ni povećanje dosuđenog iznosa rente.

Renta u smislu odredbi ZOO, predstavlja popravljavanje štete u novčanom obliku koji ukupan iznos nije poznat u vrijeme odlučivanja o tužbenom zahtjevu.

ZOO predviđa četiri slučaja u kojima je moguće da se imovinska šteta, naknađuje plaćanjem novčane rente:

- zbog izgubljenog uzdržavanja odnosno pomaganja, što je posljedica smrti davatelja uzdržavanja;
- zbog izgubljene zarade;
- zbog trajnog povećanja potreba (tuđa pomoć i njega);
- zbog uništenja ili umanjivanja mogućnosti daljnjeg razvijanja i napredovanja, što je posljedica potpune ili djelomične nesposobnosti za rad.

Jednom utvrđena renta može se kasnije povećavati ili na zahtjev štetnika smanjiti ili u potpunosti ukinuti. Znatnije izmijenjene okolnosti utječu i na mogućnosti izmjene visine utvrđene rente. Za rentu je karakteristično da se dosuđuje pod klauzulom *rebus sic stantibus*,<sup>21</sup> odnosno podložna je povećanju, sniženju ili ukidanju.

Sud može na zahtjev oštećenika za ubuduće povećati rentu, a može je na zahtjev štetnika smanjiti ili ukinuti, ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao u vidu pri donošenju prijašnje odluke. Promjena okolnosti može se izražavati npr. u promjeni cijene sata za pružanje tuđe pomoći i njega, ali i u promjeni opsega te potrebe.

Buduće imovinske štete mogu se utvrditi iz odredbi ZOO kojima se uređuje pravo na naknadu imovinske štete plaćanjem rente doživotno ili za određeno razdoblje, a koja renta se plaća mjesečno unaprijed. Već iz osnovnih odredbi o naknadi štete u obliku novčane rente može se zaključiti da je takav način naknade štete moguć jedino za buduće imovinske štete, a ZOO zatim i točno navodi za koje vrste imovinske štete postoji pravo na rentu. Buduće imovinske štete su: izgubljeno uzdržavanje, odnosno pomaganje, izgubljena zarada, trajno povećanje potreba (tuđa pomoć i njega) i nemogućnost ili umanjena mogućnost daljnjeg razvijanja i napredovanja.

Trajno povećanje potreba - oštećenik uslijed zadobivenih povreda i oštećenja zdravlja može imati trajno povećane potrebe koje se mogu manifestirati na više načina. Te povećane potrebe najčešće se odnose na potrebu pojačane i specijalne prehrane u budućnosti, potrebu povećanih troškova za buduće liječenje, rehabilitaciju ili lijekove, te potrebu tuđe pomoći i njega. Tu vrstu buduće imovinske štete trpi oštećenik kojem je takva pomoć potrebna. Oštećenik trpi tu vrstu štete i onda kad su mu zbog povećanih potreba pomoć i njegu pružaju članovi obitelji besplatno.

---

<sup>21</sup> čl. 369. ZOO

Nemogućnost ili umanjena mogućnost daljnjeg razvijanja i napredovanja - je imovinska buduća šteta uslijed uništene ili umanjene mogućnosti daljnjeg razvijanja i napredovanja, očituje se u pravilu u gubitku zarade, jer oštećenik zbog zadobivenih povreda i narušenog zdravlja uslijed štetne radnje, nije u mogućnosti ostvariti daljnje napredovanje ili razvijanje koje bi mu omogućilo bolja primanja. Radi se o budućoj izvjesnoj šteti koja će po redovnom tijeku stvari sigurno nastati u budućnosti, kad bi se po redovnom tijeku stvari ostvarile pretpostavke za napredovanje i ostvarenje većih prihoda. U svakom konkretnom slučaju, obzirom na redovni tijek stvari prema stanju u vrijeme štetnog događaja, oštećenik treba dokazati da bi mu nastupila u budućnosti takva šteta. Imovinska buduća šteta zbog uništene ili umanjene mogućnosti daljnjeg razvijanja i napredovanja vrlo je slična gubitku zarade kao posebnoj vrsti imovinske buduće štete.

U čl. 1090. ZOO utvrđeno je da će sud uzimajući u obzir i okolnosti koje su nastupile poslije prouzročenja štete, dosuditi naknadu u iznosu koji je potreban da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kojem bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja.

Obujam i iznos naknade imovinske štete ZOO uređuje u četiri članka zakona i to od čl. 1089. do 1092.

## **6. OBIČNA ŠTETA**

ZOO običnu štetu određuje kao umanjenje nečije imovine. Ta šteta u teoriji se naziva pozitivnom štetom ili *damnum emergens*. Oštećenik ima pravo kako na naknadu obične štete, tako i na naknadu izmakle koristi<sup>22</sup>. Iznos (visina) naknade štete određuje se prema cijenama u vrijeme donošenja prvostupanjske odluke, osim u iznimnim slučajevima kad zakon određuje što drugo. Ukoliko se radi o nenovčanoj imovinskoj šteti koja nije popravljena ili novčanoj imovinskoj šteti koju visinu tužitelj ne može dokazati, visina naknade štete utvrđuje se prema cijenama u vrijeme donošenja prvostupanjske odluke, a ukoliko se radi o novčanoj imovinskoj šteti, odnosno šteti nastaloj uslijed izdataka radi popravljivanja štete, obveza naknade štete smatra se dospjelom od trenutka nastanka štete, odnosno trenutka izvršenih izdataka.

Kod utvrđivanja visine izmakle koristi uzima se u obzir dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovitom tijeku stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije je ostvarenje spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem. Najčešće trenutak mjerodavan za određivanje visine naknade imovinske štete jest dan donošenja sudske odluke. Kada je predmet obveze novčani iznos, odgovorna je osoba dužna

---

<sup>22</sup> čl. 1089. st. 1. ZOO

isplatiti onaj broj novčanih jedinica na koji obveza glasi, osim ako zakon ne određuje što drugo (čl. 21. ZOO – Načelo monetarnog nominalizma).

Neki primjeri dosuđivanja imovinske štete: dosuđena je naknada s naslova imovinske štete za uništene hlače, jaknu, majicu, cipele, participaciju i troškove prijevoza; priznati su troškovi procjene štete na vozilu i trošak koji je tužitelj podmirio po predračunu za popravak štete.

Trošak vještačenja koji je nastao prije pokretanja parničnog postupka, na inicijativu tužitelja, jer je zahtijevao pregled i izradu nalaza i mišljenja vještaka, ne predstavlja imovinsku štetu u smislu čl. 1046. u svezi čl. 1045. ZOO.

" Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadom imovinske štete na ime izgubljene zarade za razdoblje od 29. svibnja 2006. do 16. siječnja 2008., kroz koje vrijeme je bio na bolovanju zbog posljedica ozljeđivanja u prometnoj nezgodi 29. svibnja 2006., a za koju je odgovorno vozilo inozemnih registarskih oznaka.

Da je tužitelj cijelo vrijeme bio na bolovanju zbog povreda zadobivenih u prometnoj nezgodi od 29. svibnja 2006. i posljedica istih, da je bio u mogućnosti udovoljiti zahtjevima svog radnog mjesta u SR Njemačkoj da nije došlo do štetnog događaja, kao i da mu je priznato pravo na invalidsku mirovinu počevši od 15. prosinca 2017. zbog profesionalne nesposobnosti za rad koja je nastala 70%% zbog bolesti i 30% zbog ozljeda izvan rada.

Da je tužitelj dokazao postojanje izvjesnosti da bi po redovnom tijeku stvari, da nije došlo do prometne nezgode, bio poslan na rad u SR Njemačku. Upravo iz provedenih dokaza proizlazi izvjesnog da bi tužitelj otišao raditi u Njemačku da nije stradao u predmetnoj prometnoj nezgodi, za koju je odgovoran tuženik, pa obzirom da je provedenim vještačenjem utvrđena visina izgubljene zarade, to je drugostupanjski sud pravilno primijenio materijalno pravo kada je prihvatio tužbeni zahtjev kojim je tužitelj zatražio razliku između naknade plaće, koju je primao za vrijeme bolovanja, i plaće koju bi primio da je kroz to vrijeme radio u SR Njemačkoj."<sup>23</sup>

" Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu štete koja mu je nastala na masliniku i voćnjaku, a koja šteta se dogodila zbog požara u razdoblju od 19. do 21. rujna 2008.

„Može li sud temeljiti presudu na vještačenju koje nije provedeno u sudskom postupku, ukoliko je suprotna strana prigovarala takvom vještačenju, te predlagala

---

<sup>23</sup> Vrhovni sud, Rev 2111/16-2 od 13. listopada 2020.

izvođenje dokaza vještačenjem u sudskom postupku te je li na takav način postupljeno protivno odredbi čl. 250. i 259. ZPP-a?“

„Sud ne može temeljiti presudu na vještačenju koje nije provedeno u sudskom postupku, ukoliko je suprotna strana prigovarala takvom vještačenju, te predlagala izvođenje dokaza vještačenjem u sudskom postupku, pa je na takav način postupljeno protivno odredbi čl.250 i čl. 259. ZPP“<sup>24</sup>

Kod u praksi najčešćih oblika nanošenja šteta, prometnih nezgoda, često se kod utvrđivanja imovinske štete na automobilu koristi termin "totalna šteta". Osiguratelj u pravilu je dužan uspostaviti stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala, no to uvijek nije moguće, pa su osiguratelji u obvezi isplatiti odgovarajući iznos novca ne ime te naknade. Neki od primjera su kad je došlo do deformacije karoserije u šetnom događaju, a otklanjanje tog nedostatka bio bilo ne rentabilno. Visina naknade u situaciji kada je utvrđena totalna šteta na motornom vozilu utvrđuje se prema stanju vozila prije nezgode i prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, uz odbitak trošnosti i spašenih dijelova. Kad je totalna šteta nastala na vozilu koje se više ne proizvodi, vrijednost vozila utvrđuje se prema vrijednosti vozila koje je najbližih karakteristikama uništenog vozila uz odbitak trošnosti. Već je rečeno, da se od utvrđene tržišne vrijednosti uništene svari odbija vrijednost spašenih ostataka. Totalna šteta se može utvrditi u situaciji kada popravak ekonomski nije bio opravdan, odnosno ne mora se uvijek raditi o totalnom fizičkom uništenju vozila. Postavlja se pitanje što će vlasnik uništenog vozila s ostatkom "spašenih dijelova", pa bi u toj situaciji taj dio uvijek trebalo naložiti tuženoj strani da ih otkupi.

Svakim danom sve je više prometnih nezgoda u kojima sudjeluju automobili iz različitih država, neovisno o državljanstvu vozača. Bez obzira što se je prometna nezgoda dogodila na području Republike Hrvatske, odgovorna osoba dužna je oštećeniku naknaditi štetu u vidu popravka vozila prema cijenama popravka vozila u zemlji u kojoj oštećenik živi i radi. Hrvatski državljanin koji radi i živi u inozemstvu, jednako kao i strani državljanin ima pravo na naknadu troškova izvida i procjene štete, te popravka vozila koje je izvršio u zemlji registracije vozila prema cijenama u toj zemlji, neovisno o tome je li obzirom na vrijeme boravka u Republici Hrvatskoj mogao vozilo popraviti i u Republici Hrvatskoj.

U situaciji kada je stvar uništena ili oštećena kaznenim djelom učinjenim namjerno, sud može odrediti visinu naknade prema vrijednosti koju je stvar imala za oštećenika. U toj situaciji možemo govoriti da se radi o institutu afekcijske cijene, što predstavlja subjektivnu vrijednost stvari koja nije procjenjiva objektivnim mjerilima, a pri ocjeni uzima se u obzir značaj koji ju je oštećena stvar imala za oštećenika bez obzira na prometnu vrijednost i bez obzira na njezinu vezu s drugim objektima.

---

<sup>24</sup> Vrhovni sud, Rev 2561/16-2 od 22. rujna 2020.

Oštećeniku može nastati imovinska novčana šteta zbog toga što je morao snositi i neke druge troškove, kupovina druge zamjenske umjesto uništene stvari, procjena štete, putovanje u zdravstvenu ustanovu radi liječenja i slično.

## 7. IZMAKLA KORIST

Izmakla korist (negativna šteta, *lucrum cessans*) je definirana kao sprečavanje povećanja nečije imovine. Tužitelj mora poduzete sve potrebne mjere da bi smanjio štetu na ime izgubljene dobiti. O tome postoje li sve pretpostavke, koje moraju kumulativno ispunjenje, da bi se moglo govoriti o odgovornosti za naknadu izgubljene koristi, odlučuje sud u svakom konkretnom slučaju. Tri su pretpostavke priznavanja prava nekoj osobi na naknadu izmakle koristi :

- nužnost postojanja namjere stjecanja koristi koja se zbog štetnikovog postupka izjalovila, nije dovoljno da je oštećenik imao samo teoretsku mogućnost povećanja svoje imovine;
- postojanje objektivne vjerojatnosti da bi oštećenik stekao dobitak, da nije bio u tome spriječen radnjom štetnika;
- treba biti povrijeđen neki oštećenikov pravno zaštićeni interes, a ne interes neke treće osobe.

Pod izgubljenom zaradom, kao oblikom izmakle koristi, razumije se gubitak imovinske koristi koju bi oštećenik mogao ostvariti radom, prema redovitom tijeku stvari, da nije došlo do štetnog događaja i njegovih posljedica. Visina štete zbog izmakle koristi utvrđuje se u nominalnom iznosu po cijenama u vrijeme nastanka štete, te nije dovoljno utvrditi samo teorijsku mogućnost da bi oštećenik mogao ostvariti dobit.

Neki primjeri utvrđivanja i dosuđivanja imovinske koristi: pravo na naknadu izmakle koristi priznaje se uz utvrđenje pretpostavke da je postojala namjera stjecanja koristi koja se zbog štetnikova postupka izjalovila, tako da nije dovoljno da je oštećenik imao samo mogućnost povećanja svoje imovine koju nije želio iskoristiti te da je postojala objektivna vjerojatnost da bi oštećenik zaista stekao dobitak da nije bio u tome spriječen.

Pri utvrđivanju naknade štete zbog izgubljenog prihoda uzet će se u obzir je li oštećenik poduzimao radnje za smanjenje štete, tj. za ponovno ostvarivanje prihoda. Oštećenik je dužan poduzimati sve da mu šteta bude što manja i u tom pogledu poduzeti prema potrebi i u skladu sa svojim mogućnostima odgovarajuće radnje. Ako on doprinese da mu šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila, ima pravo samo na razmjerno smanjenu naknadu.

Totalna šteta na kamionu i prikolici onemogućila je tužitelja obavljati prijevozničku djelatnost za koju je bio registriran, a potrebno je utvrditi u kojem roku je tužitelj mogao nabaviti kamion vlastitim sredstvima ili dobiti kredit za kupnju kamiona, jer utvrđenje tih činjenica utječe na ocjenu o visini izmakle koristi i razumnom roku u kojem je tužitelj mogao nastaviti s obavljanjem registrirane prijevozničke djelatnosti.

"Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu imovinske štete s osnova izmakle koristi koju tužitelj tvrdi da trpi zbog skrivljenog postupanja tuženice prilikom sklapanja kupoprodajnog ugovora od 23. listopada 2006. kojim mu je prodala zemljište na kojem je tužitelj planirao izgraditi kuće s apartmanima i nastavno ostvarivati prihode iznajmljivanjem istih.

Izmakla korist predstavlja neostvarenu imovinsku vrijednost koja bi prema redovnom tijeku stvari ili okolnostima konkretnog slučaja bila ostvarena (tj. ušla u oštećenikovu imovinu) da nije bilo postupka štetnika koje ga čini građanskopravno odgovornim. Dakle, sa stajališta odgovornosti na naknadu štete u vidu izmakle koristi potrebno je da se ispune zakonom određene pretpostavke – da korist nije ostvarena, da postoji određeni stupanj izvjesnosti da bi bila ostvarena (redovan tijek stvari) kao i dopuštenost osnove po kojoj bi bila ostvarena. O tome da li postoje sve ove pretpostavke, koje samo ukoliko su kumulativno ispunjene, dovode do odgovornosti za naknadu izgubljene koristi, odlučuje sud u svakom konkretnom slučaju na osnovu istih mjerila.

Tužitelj tijekom postupka nije dokazao da bi ostvario dobit u utuženom razdoblju, da je postojala izvjesnost da bi po redovnom tijeku stvari ostvario korist u zahtijevanom iznosu u tužbi, kao i valjanu pravnu osnovu po kojoj bi bila ostvarena, dakle nije dokazao nastanak štete, pravilan je zaključak nižestupanjskih sudova da tužitelj neosnovano potražuje naknadu štete po osnovi izmakle koristi.<sup>25</sup>"

" Nižestupanjski sudovi su djelomično prihvatili tužbeni zahtjev za naknadu štete za oduzeto zemljište, a odbili zahtjev za naknadu štete za porušene suhozide, a u obrazloženju je u odnosu na odlučne činjenice utvrđeno:

- da je tuženik za potrebe gradnje autoceste zauzeo nekretnine tužitelja u površini od 4335 m<sup>2</sup>; da je tužitelj pravomoćnom presudom Općinskog suda u Imotskom poslovni broj: P-994/06 od 13. veljače 2009. utvrđen vlasnikom spornih nekretnina;
- da tuženik nije proveo postupak izvlaštenja ili drugi upravni postupak u kojem bi utvrdio naknadu za oduzetu nekretninu tužitelju;
- da je tužitelju prema Nagodbama od 23. listopada 2006. i 10. travnja 2006. isplaćena naknada za porušene suhozide.

Tužitelj tužbenim zahtjevom tražio naknadu štete za zemljište koje mu je oduzeto za potrebe izgradnje autoceste, a za koje mu nije isplaćena nikakva naknada.

---

<sup>25</sup> Vrhovni sud, Rev 247/15-2 od 5. studenog 2019.

Prema shvaćanju ovog suda, u situaciji kada je tužitelju zemljište oduzeto, a da mu pri tome nije isplaćena nikakva novčana naknada za vrijednost tog zemljišta, riječ je o imovinskopravnom zahtjevu za isplatu pa se radi o sporu koji spada u sudsku nadležnost temeljem čl. 34. st. 2. ZPP.<sup>26</sup>

„Nije sporno da se za izračun troškova izgubljene koristi opće prihvaćena metodologija izračuna štete, no i za izračun temeljem navedene metodologije ukoliko odgovorna treća osoba osporava visinu štete zatraženu po oštećeniku, ne mogu biti mjerodavni prosječni i iskustveni podaci već je potrebno raspolagati konkretnim podacima o konkretnoj pretrpljenoj šteti, upravo u konkretnom spornom štetnom događaju, a što nije sporno, da tužitelj u ovom postupku iste nije priložio niti je vještak na takovim podacima izračunao visinu izgubljene dobiti. U konkretnom slučaju sud o visini izmakle koristi nije mogao odlučiti niti prema slobodnoj ocjeni kako to u žalbi traži I-tužitelj jer se u pogledu štete u vidu izmakle koristi tužiteljima šteta mogla određeno utvrditi da su tužitelji dostavili podatke, na dostavu kojih ih je sud i pozivao. Treba reći da je Vrhovni sud Republike Hrvatske stao na stajalište da je Pravilnik o štetama pravnog prednika tužitelja interni akt, pa da u slučaju kada tuženik ospori osnovanost naknade štete koja je zatražena i izračunata temeljem metodologija propisanih tim Pravilnikom sud mora utvrditi u čemu se konkretno sastoji izmakla dobit i nakon toga utvrditi visinu iste. Ovakvo stajalište Vrhovnog suda zauzeto je povodom objavljene revizije sukladno odredbi čl. 382. st. 2. ZPP-a, u odluci br. Rev. 1222/08-2 od 10. travnja 2009.g., dakle, radi pravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene Zakona i ravnopravnosti građana obzirom na različito postupanje Županijskih sudova u pogledu primjene tužiteljevog Pravilnika o štetama.<sup>27</sup>“

## 8. POTPUNA NAKNADA

Osnovno je načelo popravljivanja štete da se imovinska situacija oštećenika dovede u stanje kakvo je bilo prije prouzročenja štete. Zakon o obveznim odnosima u čl. 1090. navodi da će sud uzimajući u obzir i okolnosti koje su nastupile poslije prouzročenja štete, dosuditi naknadu u iznosu koji je potreban da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kojem bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja.

Utvrđena tržišna cijena da bi ostvarila načelo potpune naknade, je ona cijena koju oštećenik plaća na tržištu da bi nabavio stvar kakva mu je uništena prema vrijednosti na dan presuđenja suda prvog stupnja. Takva cijena utvrđuje se uz uračunavanje carinskih i poreznih davanja koja, između ostalih troškova, povećavaju nabavnu

---

<sup>26</sup> Vrhovni sud, Rev 1047/15-2 od 27. studenog 2018.

<sup>27</sup> Županijski sud u Varaždinu Gž 148/10-2 od 15.07.2010.

vrijednost stvari. Opisano zbog toga što sud mora imati na umu i okolnosti koje su nastupile poslije prouzročenja štete, dosuđujući naknadu u iznosu potrebnom da se oštećenikova imovinska situacija dovede u ono stanje u kojem je bila da nije bilo štetnog događaja.

## **8.1. SNIŽENJE NAKNADE**

Temeljno pravilo po kojem oštećeniku pripada pravo na potpunu naknadu ima i zakonske iznimke koje su propisane u člancima 1091. i 1092. ZOO. Pravo na sniženje naknade prema čl. 1091. ZOO postoji:

- u slučaju slabog imovnog stanja odgovorne osobe,
- kada je štetnik prouzročio štetu radeći nešto korisno za oštećenika.

Sud može, vodeći računa o materijalnom stanju oštećenika, naložiti odgovornoj osobi isplatu niže naknade nego što iznosi šteta, ako ona nije prouzročena ni namjerno ni krajnjom nepažnjom, a odgovorna osoba je slabog imovnog stanja, te bi je isplata potpune naknade dovela u oskudicu. Imovinsko stanje oštećenika može biti razlog za sniženje naknade i to kada se kumulativno ispune pretpostavke:

- da šteta nije prouzročena ni namjerno ni krajnjom nepažnjom
- da je odgovorna osoba slabog imovnog stanja te da bi je isplata potpune naknade dovela u oskudicu.

Sudovi su utvrdili da je tuženik kazneno djelo počinio s izravnom (direktnom) namjerom. Izravna namjera u kaznenom pravu izjednačena je s pojmom namjere u građanskom pravu. Činjenica da je utvrđeno da je šteta učinjena namjerno dovodi do toga da nedostaje jedna od pretpostavki koja se mora kumulativno ispuniti, pa to što je tuženik slabog imovnog stanja, samo po sebi nije dovoljno da bi se primijenio institut sniženja naknade. Kad je utvrđeno da je šteta učinjena namjerno sud nema ovlast sniziti naknadu štete. Ista je situacija kad je šteta prouzročena krajnjom nepažnjom. Potrebno je znati da se odredbe o sniženju naknade zbog slabog imovnog stanja odgovorne osobe, ne primjenjuju na pravne, već samo na fizičke osobe.

U situaciji kada je štetnik prouzročio štetu radeći nešto korisno za oštećenika, sud može odrediti nižu naknadu, vodeći računa o brižnosti koju je štetnik pokazivao u vlastitim poslovima. Znači, tu mogućnost sniženja naknade moguće je primijeniti samo ako je štetnik pokazao jednaku ili veću brižljivost pri štetnoj radnji, jednaku onoj koju primjenjuje u obavljanju vlastitih poslova.

## 9. DOPRINOS OŠTEĆENIKA VLASTITOJ ŠTETI

Oštećenik često može svojim radnjama ili propuštanjima pridonijeti nastanku štete, pa će s obzirom na utvrđeni doprinos sudjelovati i u podmirivanju posljedica te štete u cijelosti ili djelomično. Doprinos oštećenika vlastitoj šteti ranije je bio definiran institutom podijeljene odgovornosti. Zakon o obveznim odnosima u čl. 1092. st. 1. navodi da oštećenik koji je pridonio da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila, ima pravo samo na razmjerno sniženu naknadu. Postoje situacije kada je nemoguće utvrditi koji dio štete potječe od oštećenikove radnje ili propusta, te u tim situacijama će sud dosuditi naknadu vodeći računa o svim okolnostima slučaja.

U praksi su česti slučajevi doprinosa oštećenika vlastitoj šteti kada oštećenik pristaje na vožnju s alkoholiziranim vozačem. Vožnja u vozilu kojim upravlja osoba pod utjecajem alkohola ne može se smatrati vožnjom bez određenog rizika, pa kada je oštećenik znao ili morao znati da je vozač pod utjecajem alkohola pristaje i na eventualne posljedice takve vožnje. Visina doprinosa suvozača vlastitoj šteti ne ovisi samo o stupnju alkoholiziranosti vozača nego i o znanju ili mogućnosti suvozača da dozna za stupanja alkoholiziranosti vozača. Stupanj alkoholiziranosti utvrđuje se posebnom znanstvenom metodom, a ne procjenom izgleda i ponašanjem osobe koja je konzumirala alkohol. Potrebno je da je oštećeni zajedno s vozačem konzumirao alkohol ili na drugi način saznao da je vozač konzumirao alkohol. Pristajanjem na vožnju s alkoholiziranim vozačem oštećeni je doprinio nastanku štete u svakoj situaciji kada mu nije moglo ostati nepoznato da je vozač pod utjecajem alkohola.

Građevinar s određenom stručnom spremom i godinama radnog iskustva, morao je znati da je opasan i nedopušten prelazak s balkona na balkon po improviziranoj i nezaštićenoj dasci.

Vožnja biciklom u alkoholiziranom stanju ima obilježja postupanja krajnjom nepažnjom, pa zato ne postoje pretpostavke da se odredi da štetnik isplati manju naknadu nego što ista iznosi, bez obzira na okolnost što će ga isplata potpune naknade dovesti u oskudicu.

Ponekad je moguće s više radnji doprinijeti nastanku štete pa je tako suvozač u visokom postotku doprinio nastanku štete jer nije upotrijebio sigurnosni pojas i pristao je na vožnju s vozačem bitno umanjenih sposobnosti za upravljanje vozilom zbog alkoholiziranosti.

Činjenica da je štetna radnja u svojoj biti kazneno djelo ne isključuje postojanje podijeljene odgovornosti. Ponekad se to ne uzima u obzir jer se polazi od pogrešnog stava da isključiva odštetna odgovornost proizlazi iz činjenice da je tužiteljima šteta nanesena kaznenim djelom, za što postoji pravomoćna osuđujuća presuda. Činjenica da je štetnik pravomoćnom kaznenom presudom proglašen krivim za štetnu radnju

koja ima i obilježja kaznenog djela ne isključuje pravo stavljanja osnovanog prigovora da je oštećenik i sam doprinio šteti.

Nisu rijetke situacije u kojima se utvrđuje doprinos oštećenika u većem postotku od štetnika.

U situaciji kada je utvrđeno da 30 metara od mjesta na kojem je došlo do naleta vozila na pješaka postoji pješački pothodnik, utvrđeno je da je oštećena doprinjela nastanku štete od 70 %, a vozač motornog vozila 30 %.

Oštećenik je doprinio šteti u opsegu od 75 % u situaciji kada je u teško alkoholiziranom stanju ležao na kolniku, u tamnoj odjeći, a na njega je naletjelo vozilo.

Drugostupanjski sud je preinačio odluku suda prvog stupnja te zauzeo shvaćanje da je za nastanak štetnog događaja isključivo odgovorna prednica tužitelja jer nije propisno prelazila cestu. Revizijski sud ukida drugostupanjsku presudu te predmet vraća na ponovno odlučivanje drugostupanjskom sudu, polazeći od načela objektivne odgovornosti jer vozač teretnog vozila upravlja opasnom stvari i mora biti siguran da svoje vozilo može pokrenuti, a da za to ne postoji nikakva prepreka na cesti, a ne započeti kretanje i tom prilikom pregaziti osobu koja se u tom trenutku zatekla ispred vozila osiguranika tuženika.

## **10. KRITERIJI I METODE ZA UTVRĐIVANJE VISINE IMOVINSKE ŠTETE I IZMAKLE KORISTI**

Kriteriji koji se uzimaju u obzir prilikom utvrđivanja visine imovinske štete su različiti ovisno o tome o kojoj se vrsti imovinske štete radi, odnosno radi li se o običnoj šteti u vidu umanjenja nečije imovine ili o izmakloj koristi u vidu sprječavanja povećanja imovine oštećenika.

Novčanom naknadom uklanjaju se štetne posljedice na način da se oštećeniku dosudi novčani iznos kojim se vrijednost njegove imovine vraća u stanje kakvo je bilo prije štetnog događaja.

U situaciji kada se uspostavom prijašnjeg stanja ne uspije otkloniti šteta u cijelosti, odgovorna osoba dužna je ostatak štete naknaditi u novcu. U situaciji kada se radi o nenovčanoj imovinskoj šteti koja šteta nije popravljena ili novčanoj imovinskoj šteti koju visinu tužitelj ne može dokazati, visina naknade štete utvrđuje se prema cijenama u vrijeme donošenja prvostupanjske sudske odluke. Kod izmakle koristi uzima se u obzir dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovitom tijeku

stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije je ostvarenje spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem.

Da bi se uopće moglo govoriti o pravu na naknadu izmakle koristi trebaju se ispuniti određene pretpostavke, pa tako utvrditi da je postojala namjera stjecanja koristi koja se zbog štetnikova postupka izjalovila, ali i da je postojala objektivna vjerojatnost da bi oštećenik zaista stekao dobitak da nije bio u tome spriječen nekom radnjom ili propustom štetnika.

U brojnim predmetima sud će izvesti dokaz vještačenjem kad je radi utvrđivanja ili razjašnjenja kakve činjenice potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže. Sud rukovodi vještačenjem, označuje vještaku predmet koji će se razgledati, postavlja mu pitanja i prema potrebi traži objašnjenja u vezi s danim nalazom i mišljenjem. Na žalost, rješenja kojima se određuju vještačenja u pojedinim predmetima nedovoljno su određena, pa često vještaci sami određuju što je bitno, a što nije prilikom utvrđivanja određenih kriterija ili čak pravnih osnova za pojedina potraživanja.

Posebno je to bitno kod određivanja financijskih vještačenja u postupcima po tužbama radi izmakle dobiti. Postoje različiti pristupi odnosno metode, kod utvrđivanja ekonomske vrijednosti tužiteljevog potraživanja (izmakle dobiti). Ovisno o tome koja se metoda primjeni, visina tužiteljevog potraživanja može biti utvrđena u bitno različitim iznosima, jer ovisi u brojnim čimbenicima odnosno vrijednostima pojedinih bitnih elemenata npr. vrijednosti čelika, nafte, plina itd. čija se vrijednost u različitim vremenskim intervalima dramatično mijenjalo. Kod odabira ispravne metode za izračun izgubljene dobiti svaki vještak mora prvenstveno prethodno dobro poznavati performanse poslovnog subjekta, te njegovo mjesto u okviru poslovne grane, geografskog i tržišnog položaja, kako bi se vještačenjem moglo utvrditi relevantne sporne činjenice u konkretnoj situaciji.

Prije samog odabira potrebno je izraditi detaljnu analizu poslovanja poslovnog subjekta do datuma nastanka štetnog događaja, ako je raspoloživo, do razine analitičke bilance. Samo na taj način moguće je prije konačnog odabira metode ispravno eliminirati sve elemente koji bi značajno pogrešno utjecali na formiranje pretpostavki za izračun svote izgubljene dobiti, a samim time i rezultat činili manje vjerodostojnim.

Kada se na to sve još doda dugotrajnost sudskih postupaka, u nekim slučajevima i dugotrajnost provođenja vještačenja, pitanje primjene metode odnosno pristupa u utvrđivanju izmakle koristi postaje izuzetno bitno.

Ex ante pristup - dovodi do toga da se tužiteljevo potraživanje odnosno gubitak vezuje uz trenutak nastanka štete, te se u pravilu temelji na dokumentaciji i poznatim podacima o poslovanju tužitelja;

Ex post pristup - utvrđuje u pravilu potraživanje tužitelja vezano na neki kasniji datum npr. provođenja vještačenja ili presuđenja, a temelji se na podacima koji su poznati i dostupniji na dan izračuna.

U primjeni Zakona o obveznim odnosima za izračun visine štete najčešće se primjenjuje ex post pristup, jer je pravilo da bi utvrđena naknada štete trebala dovesti oštećenika u materijalnu situaciju kao da nije bilo štetne radnje. Jedno od pitanja koje se postavlja, utvrđuje je li se izgubljena dobit u bruto ili neto iznosu? Odgovor na to pitanje daje odredba članka 5. Zakon o porezu na dobit, po kojoj porezna osnovica je dobit koja se utvrđuje prema računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda prije obračuna poreza na dobit, uvećana i umanjena prema odredbama ovoga Zakona. Naknadom izmakle koristi trebalo bi obešteti tužitelja u ukupnosti njegovog poslovanja, zbog neke štetne radnje, no iz ostvarene dobiti tužitelj bi redovitim poslovanjem morao podmirivati i određene fiksne troškove svojeg poslovanja. Fiksni troškovi se moraju uzeti u obzir kod izračuna izmakle koristi odnosno dobiti i to mora biti jasno naznačeno prilikom određivanja vještačenja, kako bi iznos dobiven vještačenjem bio realan u odnosu na djelatnost tužitelja.

Završno, navode se još tri predmeta u kojima je odlučivano o naknadi imovinske štete radi povišenja rente po osnovu naknade štete na izgubljenu zaradu, o zahtjevu za prestanak obveze plaćanja rente na ime tuđe pomoći i njege i na ime izgubljenog uzdržavanja zbog tvrdnje o iscrpljenosti svote osiguranja te zbog zahtjeva za utvrđivanjem gubitka uzdržavanja.

Predmet spora predstavlja zahtjev tužiteljice radi povišenja rente po osnovu naknade štete na ime izgubljene zarade. Naknada štete predstavlja razliku između zarade koju bi tužiteljica ostvarivala na radnom mjestu da nije izgubila radnu sposobnost zbog zadobivenih povreda i invalidske mirovine koju prima. Izmijenjene okolnosti ukazuju da dosuđena renta više ne pokriva štetu koju predstavlja razlika između plaće koju bi tužiteljica ostvarivala i zarade od rada u poljoprivredi kod trećih osoba i invalidske mirovine koju prima. Na osnovi pribavljenih podataka o plaći, odnosno zaradi radnika kod ranijeg poslodavca tužiteljice, tužiteljici se može uzeti u obzir samo iznos plaće po osnovu startne osnove, a ne i iznos koji bi eventualno bio ostvaren prebačajem norme. Ako je u prijašnjoj odluci sud našao da zarada iznad startne osnovice nije od utjecaja na visinu rente, oštećenik ne može s uspjehom zahtijevati povišenje rente zbog povećanja onog dijela zarade koji bi bio ostvaren po osnovu prebačaja norme.

Predmet spora je zahtjev za utvrđenje prestanka obveze plaćanja rente na ime tuđe pomoći i njege i na ime izgubljenog uzdržavanja zbog tvrdnje o iscrpljenosti svote osiguranja. Vlada Republike Hrvatske donosila je Odluku o određivanju najnižih svota na koje se mora ugovoriti osiguranje autoodgovornosti za štetu nanesenu trećim osobama pri uporabi motornih vozila, a donijela je i odluku na koji način se vrši revalorizacija. Revalorizacija se vrši indeksom promjene tečaja hrvatskog dinara prema njemačkoj marki, po srednjem tečaju Narodne banke Hrvatske, od dana

stupanja na snagu odluke do dana izvršenja obveze po osnovi ugovora o osiguranju autoodgovornosti. U situaciji kada je Vlada Republike Hrvatske odredila način revalorizacije najniže svote, ocjena iscrpljenosti svote osiguranja ne može se vršiti kako da te odredbe nema, već upravo suprotno, prema navedenoj odredbi. Sudovi su zbog pogrešnog pravnog pristupa prihvatili nalaz i mišljenje vještaka koji je zaključak o iscrpljenosti svote osiguranja dao suprotno odredbi iz Odluke Vlade.

U slučaju kada se radi o sporu radi naknade štete koju mladb. tužitelj trpi gubitkom uzdržavanja, pravno nije prihvatljiv zaključak prema kojem se visina naknade štete za izgubljeno uzdržavanje utvrđuje polazeći prije svega od podataka nadležnog ministarstva o prosječnim potrebama djeteta s obzirom na troškove života jer ti podaci relevantni su u postupcima određivanja visine zakonskog uzdržavanja, no u parnicama radi naknade štete uslijed izgubljenog uzdržavanja ti podaci mogu koristiti samo kao orijentacijski podatak, ali ne mogu biti odlučan kriterij koji će sud koristiti u određivanju visine ove naknade štete. Između ostalog visina ove štete odmjerava se s obzirom na sve okolnosti slučaja s tim da iznos naknade štete ne može biti veći od onoga što bi oštećenik dobivao od poginulog da je ostao živ.

## 11. VJEŠTAČENJE

Sud određuje vještaka u pravilu samo, ako je jedna od stranaka predložila vještačenje. Naime, stranke su dužne iznijeti činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.<sup>28</sup>

Iako se vještaci u prvom redu određuju iz reda stalnih sudskih vještaka za određenu vrstu vještačenja<sup>29</sup>, sud je ovlašten za vještaka odrediti i osobu koja se ne nalazi na Popisu stalnih sudskih vještaka. On će to učiniti u pravilu onda, kada za određenu vrstu vještačenja nema stalnih sudskih vještaka, ili su oni spriječeni, ili imaju previše drugih predmeta u kojima su već ranije određeni za vještake, a postoji opasnost od odgađanja.

U pravilu vještačenje obavlja jedan vještak; no kad sud ocijeni da je vještačenje složeno, može odrediti dva ili više vještaka<sup>30</sup>. U praksi se više vještaka određuje u pravilu u onim slučajevima u kojima je potrebno više vještaka različitih struka.

---

<sup>28</sup> čl. 7, st. 1; čl. 219, st. 1. Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", broj 53/91, 91/92, 112/99, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11- pročišćeni tekst, 25/13, 28/13, 89/14 i 70/19 – dalje: ZPP

<sup>29</sup> čl. 252, st. 2. ZPP

<sup>30</sup> čl. 252, st. 1. ZPP

Sud rukovodi vještačenjem, označuje vještaku predmet koji će razgledati (određuje opseg vještačenja), postavlja pitanja vještaku i prema potrebi traži objašnjenja u vezi s danim nalazom i mišljenjem. Pitanja se odnose na stručno znanje kojim sud ne raspolaže. Protiv rješenja suda kojim se određuje izvesti dokaz određenim vještačenjem, a u kojem rješenju bi trebalo precizirati predmet vještačenja, nije dopuštena žalba, pa bi stranke trebale puno više pažnje posvetiti procesnim radnjama koje prethode donošenju rješenja o određivanju vještačenja.

Stranke te njihovi zastupnici odnosno punomoćnici mogu neposredno postavljati pitanja vještacima, ali tek po odobrenju suca pojedinca odnosno predsjednika vijeća<sup>31</sup>. Pitanje se mora odnositi na predmet i ne smije biti sugestivno, a kvaliteta postavljenih pitanja je vezana na stečena stručna znanja punomoćnika stranaka, odnosno njihovih stručnih savjetnika.

Na zahtjev vještaka mogu se izvoditi i novi dokazi da bi se utvrdile okolnosti koje su važne za stvaranje mišljenja vještaka<sup>32</sup>.

Vještak je dužan brižljivo razmotriti predmet vještačenja, točno navesti sve što opazi i nađe te svoje mišljenje iznesti savjesno i u skladu s pravilima znanosti i vještine. Vještak mora uvijek obrazložiti svoje mišljenje<sup>33</sup>, kako bi se moglo o njemu argumentirano raspravljati. Smatra se da bi vještak trebao obrazložiti i svoj nalaz, premda to ZPP izričito ne zahtijeva, jer okolnosti koje je vještak zapazio uz pomoć pravila struke i znanosti, neće biti uvijek dostupna zapažanju osoba koje nemaju stručno znanje.

Nakon što je nalaz i mišljenje vještaka iznesen, a sud i stranke postavili pitanja odnosno stranke istaknule prigovore, i vještak odgovorio, sud je dužan ocijeniti iskaz vještaka. Ovdje vrijedi načelo slobodne ocjene dokaza iz čl. 8. ZPP-a, kao i kod svake druge vrste dokaza. Hoće li činjenicu koja se utvrđivala vještačenjem uzeti kao dokazanu, sud odlučuje prema svom uvjerenju na temelju savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, a i na temelju rezultata cjelokupnog postupka.

Kada je riječ o vrednovanju iskaza vještaka postoje teoretske i praktičke teškoće zbog nedostatka stručnog znanja suda. Upravo stoga je vrlo važno valjano obrazloženje mišljenja vještaka. Ono mora biti razumljivo napisano, tako da ga sud razumije te da postoji mogućnost kontrole zaključaka. Vještak svakako mora objasniti koje je metode primijenio u konkretnom slučaju u izradi nalaza i mišljenja, koja je pravila znanosti i vještine primijenio, kao i koja eventualno nije primijenio i zašto nije.

---

<sup>31</sup> čl. 302, st. 2. ZPP

<sup>32</sup> čl. 259, st. 2, reč. 2. ZPP

<sup>33</sup> čl. 260, st. 2. ZPP

Svakako bi specijalizacija sudaca u određenoj pravim područjima znatno pridonijela i boljem ovladavanju i razumijevanju određenih vrsta vještačenja koja dotiču konkretna područja ljudske djelatnosti.

Jednako je važna pripremljenost i specijaliziranost punomoćnika stranaka u pravim područjima u kojima zastupaju svoju stranku, kako bi mogli razumijeti nalaz i mišljenje vještaka i po potrebi istaknuti odgovarajuće prigovore, ukoliko je vještak nešto propustio utvrditi ili je utvrdio primjenom neke metode koja za konkretni slučaj nije primjenjiva.

Sud ne smije prihvatiti nalaz i mišljenje vještaka koji su u protivnosti s pravilima iskustva i logike. Ako sud ne prihvati mišljenje vještaka, odluku o (ne) postojanju činjenice radi koje se odredilo vještačenje sud će morati donijeti na temelju drugih dokaza o toj činjenici, pod pretpostavkom da ima te druge dokaze. Ako nema drugih dokaza o toj činjenici, morat će se poslužiti pravilima o teretu dokazivanja.

Kod određenja predmeta odnosno opsega vještačenja, kod izrade mišljenja vještaka te kod ocjene iskaza vještaka izuzetno je važno raditi razliku između pravnih i činjeničnih pitanja. O pravnim pitanjima uvijek odlučuje sud, a ne vještak.

Pravilno provođenje vještačenja od iznimne je važnosti za pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje. U pravilu sudovi svoje sudske odluke zasnivaju na nalazu i mišljenju vještaka, ako su odredili vještačenje u konkretnom predmetu.

*„Postavljanje problema znatno je važnije od nalaženja rješenja; u samom pitanju krije se više od odgovora“<sup>34</sup>.*

## **12. KRITERIJI ZA UTVRĐIVANJE VISINE IMOVINSKE KORISTI U INVESTICIJSKIM I MEĐUNARODNIM SPOROVIMA TE STRUČNI STANDARDI ZA PROVOĐENJE FINANCIJSKIH VJEŠTAČENJA U PREDMETIMA IZGUBLJENE DOBITI**

### **Uvod**

S obzirom da je zakonska definicija izmakle koristi/dobiti vrlo slična u američkom i europskom pravu te da se u sastavljanju financijskih izvještaja primjenjuju isti međunarodni računovodstveni standardi, mišljenja smo da nema nikakvih zapreka da se dostignuti stručni standardi u provođenju financijsko-

---

<sup>34</sup> – Walther Rathenau

računovodstvenih vještačenja u predmetima radi naknade izgubljene dobiti, odgovarajuće primjenjuje i u Republici Hrvatskoj.

## **Pristupi odnosno metode u izračunu visine štete**

Međunarodno pravo ne sadrži odredbe o metodi izračuna visine štete te je ona u konačnici ostavljena tribunalima odnosno sudovima koji odlučuju u konkretnom predmetu. Pri tome je uloga financijskih vještaka iznimna jer će visina štete ovisiti o metodi izračuna štete, ali i sposobnosti vještaka da u unakrsnom ispitivanju uvjeri tribunal u točnost izračuna, kao i dokumentacija na temelju koje vještak izrađuje vještački nalaz.

1) Pristup na temelju prihoda - ovaj izračun štete anticipira izmaklu dobit prema neto vrijednosti u trenutku koji je određen kao datum od kojega se računa nastup štetnoga događaja. U tom pristupu, kao daleko najčešće korištena metoda, koristi se DCF metoda (*Discontinued Cash Flow*).

Tribunali ju katkad odbijaju jer ju u konkretnom predmetu smatraju neprimjenjivom budući da nema dovoljno dokaza za izračun izmakle dobiti s obzirom na to da je investicija u ranoj fazi razvoja pa bi izračuni bili špekulativne naravi. S druge strane ova metoda je prihvatljiva kada je riječ o investiciji na razvijenom tržištu na kojem postoji dovoljno parametara da se izračuna i šteta u vidu izmakle dobiti za novi poduzetnički pothvat, tj. investiciju. Pri tom vještaci prilikom izračuna štete trebaju uzeti u obzir rizike.

Ova metoda koristi dosta spekulativnih elemenata od kojih neki imaju značajan utjecaj na konačni izračun visine štete (npr. promjene u tečaju, inflacija, cijena sirovine/dobara, kamatne stope i dr. komercijalni rizici).

U odnosu na izgublenu dobit, razlikujemo izgublenu dobit prije datuma utvrđene povrede, nakon datuma utvrđene povrede, a do donošenja odluke te buduću izgublenu dobit i ističe da prva nije od značaja jer se dogodila prije povrede, druga je formulirana u Chorzow standardu i njezin je cilj potpuna reparacija nastale štete. Za buduću izmaklu dobit zaključuje da se ona dosuđuje u slučajevima kada postoji neka osnova (koncesija ili ugovor) na temelju koje je moguće s razumnom sigurnošću izračunati moguću buduću dobit, tj. dobit nakon donošenja pravorijeka. Ova je metoda iznimno privlačna tužiteljima jer omogućava ostvarivanje značajnoga iznosa naknade štete.

2) Metoda kalkulacije troškova (historijski troškovi / troškovi investicije) – ova metodologija određuje naknadu štete na temelju stvarno uloženi sredstava, novčanoga tijeka i troškova investicije te je druga najčešće prihvaćena metoda izračuna štete prema analizi PwC-a iz 2015., a posebno se koristi kada bi izračun štete po DCF metodi bio špekulativan.

3) Tržišni pristup uzima u obzir vrijednost sličnih investicija te se bazira na komparativnoj analizi. Vještak prilagođava izračun naknade štete sukladno vremenu izračuna, promjenama u ekonomiji, industriji i gospodarstvu, a ako nema dovoljno informacija o tome koliko je rizik zemlje utjecao na procjenu štete, odgovarajuća prilagodba možda neće biti moguća. Tribunali ju najčešće prihvaćaju kada se DCF metoda smatra spekulativnom i prerizičnom.

Uz navedene metode mogu se koristiti i druge metode, kao i kombinacija metoda.

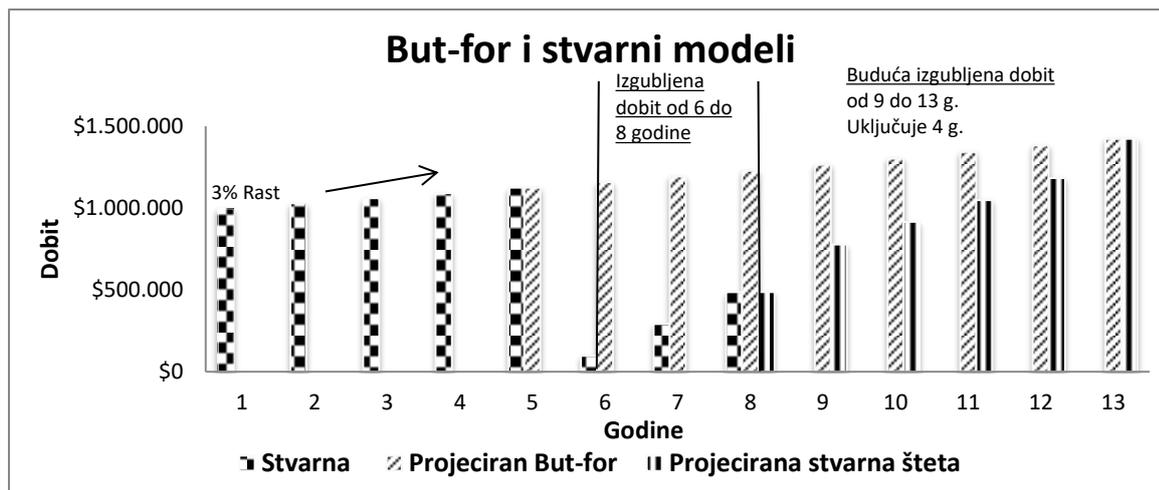
Iz svega navedenog vidljivo je da se stranke i vještaci koje stranke angažiraju značajno razlikuju u pristupu izračuna štete, no tribunalni sve više preuzimaju proaktivnu ulogu te postavljanjem dodatnih zadataka vještacima i definiranjem relevantnih parametara pokušavaju premostiti jaz između izračuna vještaka koji je angažirao tužitelj i koji je angažirala tužena država.

### **Ex ante ili ex post pristupi/metode u izračunu visine štete**

Za prikaz primjera za *ex ante* i *ex post* pristup za izračun visine štete izgubljene dobiti koristi se jednostavna studija slučaja na temelju sljedećih pretpostavljenih činjenica.

U pet godina prije štetnoga događaja tužitelj je zaradio 1 milijun dolara u prvoj godini, koji je nakon toga rastao po 3 % godišnje, uz godišnje ukamaćivanje do pete godine. Početkom šeste godine tužitelj je pretrpio štetu zbog protupravnoga ponašanja tuženika i u toj godini dobit tužitelja je pala na 100.000 dolara. Datum sudskoga postupka je početak devete godine ili tri godine nakon datuma štetnoga događaja. Šteta za tri godine od datuma štetnoga događaja do datuma sudskoga postupka (odnosno od šeste godine do uključujući i osmu godinu) predstavljaju prošlu izgubljenu dobit. Između datuma štetnoga događaja i datuma sudskoga postupka tužitelj je mogao djelomično ublažiti svoju štetu na način da započne postupni oporavak izgubljene prodaje i dobiti. Na datum sudskoga postupka, tužiteljev vještak je izradio projekcije (a) tužiteljeve ekonomske dobiti da tužitelj nije pretrpio štetu od strane tuženika (*but-for*) i (b) tužiteljevu očekivanu stvarnu, ali spriječenu ekonomsku dobit do dvanaeste godine. Do trinaeste godine tužitelj je očekivao da će moći u potpunosti anulirati nastalu štetu, u kojem trenutku bi se njegov *but-for* i ostvareni ili očekivani ekonomski približili. Šteta za četiri godine od datuma sudskoga postupka do dvanaeste godine (odnosno od devete godine do uključujući dvanaestu godinu) jest razdoblje buduće izgubljene dobiti. S ciljem da se osigura praktičnost i jednostavnost pretpostavlja se da su svi iznosi primljeni po stopama tijekom godine, stoga je korišten element sredine godine za diskontiranje izgubljene dobiti na sadašnju vrijednost.[4]

*Graf: Prikaz činjenica i izračun dobiti*



Studija slučaja odražava cjelokupno razdoblje u kojem je postojala šteta (6. – 13. godina). Šteta predstavlja razliku između predviđene *but-for* ekonomske dobiti i stvarne prošle ili očekivane buduće stvarne ekonomske dobiti za razdoblje od 6 do 13 godine. Tužiteljeva šteta zbog izgubljene dobiti implicirana je kao razlika između predviđene *but-for* i stvarne ili očekivane ekonomske dobiti za razdoblje od 6. do 13. godine (s time da 13. godina ima nula dolara štete). U analizi *ex ante* štete, uzimaju se u obzir samo podatci dostupni u trenutku štetnoga događaja za izračun tužiteljeve izgubljene poslovne vrijednosti ili izgubljene dobiti. Datum *ex-ante* koristi se za predkamatno utvrđivanje sadašnje vrijednosti tužiteljeva gubitka, stoga se i prošla i buduća izgubljena dobit u odnosu na datum sudskoga postupka diskontiraju na datum štetnoga događaja.

Mišljenja i metode vještaka koji su na suprotnim stranama mogu značajno varirati. Vještaci i odvjetnici će rješavati te razlike tijekom parničnoga postupka u različitim trenutcima, uključujući faze utvrđenja činjenica – otkrivanja (*discovery*), davanja iskaza, svjedočenja, unakrsnoga ispitivanja, iskaza tijekom kojih se pokušava osporiti vještački nalaz.

Relevantni vremenski okvir također može biti različit u *ex ante* i *ex post* analizi. Primjerice, prethodno spomenuta studija slučaja pretpostavlja da je tužitelj mogao u potpunosti anulirati štetu do 13. godine. Međutim, pod pretpostavkom da su svi drugi elementi isti, razmatranje naknadnih događaja moglo bi promijeniti vremenski okvir procijenjene štete. Kako se vremenski odmak između povrede i sudskoga postupka povećava, tako se i povećava mogući učinak naknadnih događaja na analizu visine štete.

Zagovornici *ex ante* metodologije navode da tužitelju ne treba nadoknaditi rizike koje nije snosio, čemu se kritičari ovoga pristup suprotstavljaju argumentima da takav pristup može dovesti do neosnovanoga obogaćenja budući da tužitelj realno ne bi ostvario takvu dobit. Zagovornici *ex post* metodologije tvrde da treba koristiti podatke nakon štetnoga događaja kako bi se utvrdila stvarna vrijednost oštećene

imovine kao rezultat tuženikove povrede, bez obzira na to je li ta vrijednost bolja ili lošija od one koja se očekivala prilikom oslanjanja na *ex ante* podatke.

## Smjernice za utvrđivanje naknade štete

U odluci koju metodologiju primijeniti mogu biti od koristi smjernice za utvrđivanje visine naknade štete, a u svezi gubitka očekivane dobiti / odnosno gubitka potencijalnih profita iz odluke Kalifornijskoga Vrhovnog suda u predmetu *Grupe c/a Glicka*:

- a) Gubitak mora biti od profita / dobiti, a ne od prihoda
- b) Gubitak izgubljene zarade mora biti razumno predvidiv
- c) Izgubljena zarada mora biti razumno ostvariva
- d) Vrijeme koje se uzima u obzir kod računanja izgubljene zarade – je li to vrijeme štetne radnje ili trenutak suđenja – porota je sklonija uzeti u obzir i vrijeme koje se odnosi na događaje koji su nastali nakon štetne radnje.

## Pitanja koja bi svaki sudac trebao postaviti prije prihvaćanja nalaza i mišljenja vještaka

Kad se želi nadoknaditi izgubljena dobit u poslovanju, neovisno o tome leži li uzrok njezinog gubitka u ugovoru, namjerno izazvanoj šteti pa i od strane tijela državne vlasti ili narušavanju tržišnog natjecanja, nalaz i mišljenje vještaka predstavlja način za dokazivanje toga gubitka. Sudski vještak računovodstvene, ekonomske ili financijske struke, prikazuje model odnosno niz izračuna kojima je svrha pokazati dobit koju bi tužitelj ostvario da nije bilo radnji tuženika. Neki od ovih modela su poštene i stručne procjene koje se temelje na najboljim dostupnim podacima, dok drugi mogu biti potpuno nerealni.

PricewaterhouseCoopers (računovodstvena i konzultantska firma iz SAD-a) provela je istraživanje u razdoblju od 2000. do 2012. godine na okolnost prihvaćenosti nalaza i mišljenja sudskih vještaka o izgubljenoj dobiti, te utvrdila da je dvadesetšest posto (26%) nalaza i mišljenja vještaka odbačeno u cijelosti, četrdesetšest posto (46%) djelomično prihvaćeno. To znači da je samo vrlo mali postotak (28%) nalaza i mišljenja prihvaćeno u cijelosti od strane suda što upućuje na zaključak da se radi o vrlo delikatnoj temi koja zahtjeva posebnu pozornost stručne i znanstvene javnosti kao i pravosudnih tijela.

Vrhovni sud SAD-a u slučajevima *Daubert protiv Merrell Dow Pharmaceuticals Inc*<sup>35</sup> i *Kumbo Tire Co protiv Carmichaela*<sup>36</sup> bavio se nalazom i mišljenjem vještaka u predmetima izgubljene dobiti na način da je iskazao obavezu raspravnih sudaca o

---

<sup>35</sup> 509 u.S: 579 (1993)

<sup>36</sup> 526 U.S: 137 (1999)

nužnim i potrebnim pitanjima koja se moraju razmatrati pri donošenju odluke o prihvaćanju nalaza i mišljenja vještaka.

U situacijama kad nije jasno koliko je pošten i stručan nalaz i mišljenje sudskog vještaka, raspravni sudac mora odlučiti hoće li ga prihvatiti ili odbiti.

Pet pitanja koja bi svaki raspravni sud trebao postaviti prije prihvaćanja nalaza i mišljenja vještaka o izgubljenoj dobiti kao pouzdanog:

1. *Je li vještak kvalificiran za baš ovu analizu?*
2. *Koliko su pouzdani podaci kojima raspolaže?*
3. *Jesu li pretpostavke vještaka potkrijepljene evidencijama?*
4. *Je li vještak na pravilan način obradio činjenice koje nisu sukladne s njegovom teorijom?*
5. *Je li vještak razmotrio alternativne scenarije?*

Ovih pet pitanja predstavljaju probleme koji se stalno ponavljaju i to su pitanja na koja treba odgovoriti u svakom pojedinačnom predmetu. Pitanje naglašavaju načela kojima se trebaju rukovoditi sudovi u ulozi čuvara zakona.

### **1. Je li vještak kvalificiran baš za ovu analizu?**

Svaki sudski vještak je visoko kvalificirani stručnjak s važnim diplomama i godinama relevantnog iskustva, no ovdje se postavlja pitanje da li je taj stručnjak kvalificiran baš za neku konkretnu analizu. Proučavajući svaki pojedini predmet, ovisno o pojedinom području, određuje se i potrebna kvalificiranost pojedinog vještaka.

Prilikom pregleda kvalifikacija vještaka, sud će također uzeti u obzir čimbenike kao što su:

- akademsko zvanje i reference,
- profesionalni certifikati,
- kontinuirana edukacija,
- tečajevi s predavanjima, uključujući prezentacije,
- objavljene knjige i članci i
- članstva u profesionalnim organizacijama.

U praksi se događalo da su neki sudovi odbacili nalaz i mišljenje priznatih sudskih vještaka koji su pokušali izaći izvan okvira svojih područja stručnosti.

Na primjer:

- Kad su planirani prihodi i rashodi već valjano knjiženi te vještak treba samo izračunati dobit i doći pred sud s iznosom koji sud može razumjeti, tada bi vještak računovodstvene struke koji nema nikakvog iskustva u predmetnoj djelatnosti bio

savršeno sposoban dati mišljenje o iznosu dobiti koju je tužitelj izgubio.

- Ako vještak treba predvidjeti prodaju i rast udjela na tržištu koji bi tužitelj ostvario da nije bilo štetnih radnji na strani tuženika, vještaku će trebati posebno znanje; općenito znanje ovdje neće biti od koristi.

Odvjetnici često pokušavaju koristiti sudske vještake ekonomske i računovodstvene struke za stvari koje daleko prelaze okvire njihove stručnosti i specijalnosti. Sudovi trebaju imati na umu da su vještaci računovodstvene struke obučeni raditi upravo to da izračunavaju i izvještavaju o već ostvarenim dobitima. Usprkos činjenici da su mnogi ovlaštene javni računovođe kvalificirani biti procjenitelji vrijednosti poslovanja ili analitičari izgubljene dobiti ipak puka činjenica da osoba ima dugogodišnje iskustvo kao ovlaštene javni računovođa ne kvalificira tu osobu za sudskog vještaka koji može predvidjeti buduću dobit ili procijeniti vrijednost poslovanja.

Stoga treba biti jasno i to da vještak može biti kvalificiran vještačiti jedan aspekt štete u slučaju, ali ne i druge njezine aspekte. Stručnjak za marketing može biti kvalificiran za predviđanje prodaje, ali ne i za mišljenje o neto dobiti koju bi tužitelj ostvario od te razine prodaje, dok bi ovlaštene računovođa mogao biti sposoban odrediti dobit kao rezultat te razine prodaje, ali ne može dati mišljenje o tome bi li tužitelj mogao sa svojom prodajom dostići tu razinu.

## **2. Koliko su pouzdani podaci kojima raspolaže?**

Pravilo je da činjenice i podaci budu takve vrste na koju se vještaci iz određenog područja mogu razumno osloniti prilikom izrade svog nalaza i mišljenja.

Sudovi bi trebali tražiti od sudskog vještaka da svoj nalaz i mišljenje zasniva na najboljim podacima koji su mu dostupni u danim okolnostima uzimajući u obzir takve okolnosti kao što su troškovi dobivanja kvalitetnijih podataka, resursi s kojima stranka raspolaže te visina postavljenog zahtjeva. U cilju dokazivanja dobiti s razumnom pouzdanošću, kao što to zakon i traži, sudovi zahtijevaju da se svi izračuni temelje na "utvrđenim, sigurnim i razumnim podacima" za koje postoje objektivne evidencije i analize. Sud mora provoditi određeni nadzor nad podacima sadržanima u mišljenju vještaka.

Vještak mora prikupiti i analizirati sve razumno dostupne podatke, kako povoljne tako i one nepovoljne i na njima temeljiti svoj nalaz. U protivnom sudovi bi trebali odbaciti nalaz i mišljenje vještaka koji nije provjerio vjerodostojnost podataka koje mu je dala stranka.

Ukoliko se utvrdi da se nalaz i mišljenje vještaka oslanja na neprihvatljiv dokaz, raspravni sud ima dužnost provesti neovisno utvrđivanje činjeničnog stanja. Propust suda da to učini predstavlja osnovu za ukidanje presude.

Primjerice kod sastavljanja izvještaja javni računovođa u suštini uzima klijentove sirove brojke i unosi ih u uobičajene obrasce financijskih izvještaja. Tako dobiveni izvještaj nosi klauzulu o odricanju od odgovornosti ovlaštenog javnog računovođe koji nije izvršio reviziju ili pregledao prateće financijske izvještaje i sukladno tome ne izražava svoje mišljenje ili bilo koji drugi oblik jamstva glede njih.

Financijski izvještaji koje je ovlaštenu javni računovođa pregledao daju veća jamstva. Da bi ih izradio, računovodstvena tvrtka provodi ograničeno istraživanje i primjenjuje ograničene analitičke postupke koji su stvoreni da bi pružili neko jamstvo točnosti financijskih izvještaja.

Najviši standard su financijski izvještaji koje je pregledao revizor, kod kojih računovođe detaljno i sustavno istražuju transakcije koje leže u korijenu brojčanih iznosa.

Ovdje se postavlja pitanje na koju se vrstu financijskog izvještaja sudski vještaci mogu osloniti u svojim nalazima i mišljenjima o izgubljenoj dobiti? Obzirom na gore navedeni primjer očigledno je da su najbolji i najpouzdaniji izvještaji koje je pregledao revizor.

Stoga se s pravom postavlja pitanje kakva su jamstva u smislu točnosti financijskih izvještaja ako su iskoristili fleksibilnost koja je svojstvena prihvaćenim računovodstvenim načelima. "Kako se dobit može povećati ili smanjiti, a da se pri tom ne krše općenito prihvaćeni računovodstveni standardi?"

Ako se financijski izvještaji rade za porezne svrhe, tada postoji poticaj da se dobit smanji, a ako se pak izvještaji rade u svrhu da bi se navelo ulagače da ulože u društvo ili zajmodavce da mu odobre zajam, tada poticaj može biti upravo suprotan odnosno prikazati dobit što većom. Slična se razmatranja mogu primijeniti i u vezi s drugim vrstama podataka koje vještaci koriste da bi predvidjeli izgublenu dobit.

### **3. Jesu li pretpostavke vještaka potkrijepljene evidencijama?**

Kod izbora i imenovanja vještaka vrlo je važno da osnova za tvrdnje na kojima vještak temelji svoje mišljenje bude potkrijepljena odnosno da se mišljenje temelji na pretpostavka koje se ne mogu pobijati. Ponekad je moguće da podaci koji trebaju potkrijepiti mišljenje vještaka jednostavno nisu dostupni, pa vještaci jednostavno moraju pretpostavljati, procjenjivati i nagađati. Sud ne bi smio dopustiti vještaku stvaranje pretpostavki ukoliko je vještak mogao dobiti potrebne podatke bez ulaganja neprimjerenog napora ili troška.

Vještaci koji imaju dobre preporuke, koji su povezani s najboljim tvrtkama i obrazovnim institucijama u pravilu temelje svoja predviđanja na najpouzdanijim pretpostavkama.

Primjerice:

- U predmetu *McGlinchy protiv Shell Chem Co*, vještak je pretpostavio temeljem "iskustva" da će prodaja rasti po stopi od 41 % godišnje, što je za tu granu djelatnosti nezabilježeno u statističkih i drugim evidencijama, pa je sud takav nalaz i mišljenje vještaka odbacio.
- U predmetu *Kay protiv First Cont'l Trading Inc*, statističar je pretpostavio da bi neki zaposlenik ostvario karijeru trgovca u trajanju od 5 do 7,5 godina u tuženikovom društvu, usprkos činjenici da je prosječno zaposlenje trgovca u tom društvu trajalo 2,6 godina.
- U predmetu *Lithuaninan protiv S.L.H.* vještak je bio ovlašten javni računovođa s iskustvom rada u poreznoj upravi i privatnoj praksi te je prilikom izračunavanja visine štete uzeo nekoliko pretpostavki koje nisu bile potkrijepljene evidencijom i zapravo su izgledale nešto više od običnih nagađanja. On je pretpostavio bez vidljivog temelja da bi društvo imalo 10% udjela na tržištu proizvoda te da bi tržišni udio rastao 1% godišnje i da bi taj položaj na tržištu zadržao između 18 i 20 godina. Kumulativni učinak svih tih pretpostavki je po ocjeni suda bio nepouzdan i neprihvatljiv.
- U predmetu *Bigelow protiv RKO* sud je zauzeo stav da je vještak tužitelja mogao napraviti razumnu i pravičnu procjenu štete temeljem relevantnih podataka odnosno da tužbeni zahtjev ne može temeljiti na pukoj "spekulaciji ili nagađanju".

Žalbeni sudovi vrlo često ukidaju odluke nižih sudova ne samo zbog toga što je visina štete bila spekulativna nego zbog toga što su modeli izračuna visine štete koje su napravili sudski vještaci oslanjaju na previše spornih pretpostavki.

#### **4. Je li vještak na pravilan način obradio činjenice koje nisu sukladne s njegovom teorijom?**

Kad činjenično stanje nije sukladno vještačkoj teoriji ili modelu, vještak ih ne može jednostavno ignorirati. U nekim situacijama vještak će moći razumno dokazati da su podaci protustranke pogrešni ili da se ne odnose na pitanje o kojem on govori. U tim slučajevima sud treba prihvatiti nalaz i mišljenje te dopustiti protustranci da kroz unakrsno ispitivanje pobije vještački nalaz ili da predoči nalaz i mišljenje drugog vještaka koji to osporava.

No kad vještak ignorira podatke i odabere podatke koji su povoljniji za stranku koja ga je predložila, sud takav nalaz i mišljenje mora odbaciti. Činjenica da vještak nije znao za postojanje podataka ne može biti izgovor za propust jer ih je trebao otkriti tijekom svog istraživanja.

Primjerice:

- U predmetu *Corp. protiv Ostavštine obitelji Barbouti* predviđanja vještaka o velikoj dobiti nisu bila usklađena sa tužiteljevom povijesti gubitaka na domaćem tržištu. Vještak je ignorirao propadanje područja na kojem se nalazilo tužiteljevo poslovanje te je pretpostavio da su svi ti gubici prouzročeni nelojalnom konkurencijom usprkos dokazu o porastu lojalne konkurencije.
- U predmetu *Mindland Hotel protiv Reuben H.* vještak nije uzeo u obzir činjenicu da je stopa popunjenosti hotelskih kapaciteta bila stalno ispod prosjeka grada.

### **5. Je li vještak razmotrio alternativne scenarije?**

Veliki dio sudske prakse podupire zahtjev da raspravni sudac postavi navedena četiri pitanja. Međutim, puno je manje slaganja o tome da raspravni sud postavi pitanje je li vještak trebao predočiti alternativne scenarije.

Ako su sudovi odlučili pridržavati se prakse i stava Vrhovnog suda da se od vještaka traži primjena "jednake razine intelektualne oštine koja karakterizira ponašanje nekog vještaka na njegovom relevantnom području", onda trebaju tražiti od vještaka da razmotri alternativne scenarije izgubljene dobiti. Poslovni strateg neće planirati poslovnu kampanju na temelju pretpostavke da će sve ići u skladu s planom kao što ni vojni strateg neće planirati vojnu akciju na osnovu takve pretpostavke (stari vojni aksiom "ni jedan plan bitke ne preživi prvi kontakt s neprijateljem" postalo je prihvaćeno načelo vođenja poslovanja).

U većini predmeta izgubljene dobiti, vještaci tužitelja prikazuju samo jedan scenarij kako bi slučaj izgledao da nije bilo kršenja, ili namjernog nanošenja štete ili narušavanja tržišnog natjecanja, a vještaci tuženika prikazuju samo jedan scenarij koji se sasvim razlikuje od onog tužiteljevog. Sudovi bi trebali tražiti od vještaka da razmotre alternativne scenarije izgubljene dobiti.

Sud bi trebao biti puno spremniji dopustiti vještaku da svjedoči o izgubljenoj dobiti ako predoči npr. tri verzije svoga modela, jedan u kojem pokazuje izgubljenu dobit u uvjetima najoptimističnije razumne pretpostavke u vezi s ostvarenim tržišnim udjelom, drugi na temelju pesimistične pretpostavke prema vještakovom nepristranom gledištu i treći temeljem neke srednje pretpostavke. Tako bi sud mogao

odabrati onaj scenarij za koji vjeruje da se temelji na najpouzdanijim procjenama relevantnih varijabli.

Jedna od prednosti višestrukih scenarija koje vještak prikazuje je da se time uklanja „lažni dojam pouzdanosti“ s kojim se bore mnogi sudovi. Prikazujući različite scenarije otklanja se djelić nepouzdanosti neupućenih u metode izrade pojedinih izračuna.

Korištenje alternativnih scenarija također se može zlouporabiti u slučajevima kad vještaci predoče nekoliko ekstremnih scenarija dajući najstrašnijem izgled vjerodostojnosti. U tim slučajevima sudovi bi trebali odbaciti nalaz i mišljenje vještaka u cijelosti, uz istodobno prihvaćanje nalaza i mišljenja vještaka druge stranke u postupku, ukoliko je taj vještak bio razumniji u svojim pretpostavkama.

Ukoliko stranke budu svjesne da će nalaz i mišljenje vještaka koji zauzima nerazumno gledište biti odbačen, tada će češće tražiti od svojih vještaka da se drže standarda.

Primjerice:

- Predmet *Miler protiv Cudahy* je izvanredan primjer vještaka obiju parničnih stranaka koji su prikazali alternativne scenarije između kojih je sud trebao odabrati onaj za koji je vjerovao da se temelji na najpouzdanijim procjenama.

Tuženik je godinama solju onečišćavao kanale za navodnjavanje. Posljedica toga je bila da tužitelji nisu mogli navodnjavati kukuruz na svojim poljima, već su morali uzgajati manje profitabilne kulture, kao što su sirak i pšenica, koje su se mogle uzgajati bez navodnjavanja. Sud je primijetio da se izračun izgubljene dobiti tužitelja "bazira na kompliciranom međuodnosu mnogih čimbenika", kao što je vrijednost usjeva koji su se mogli uzgajati, stvarna vrijednost usjeva i troškovi uzgoja stvarnih i hipotetičnih usjeva. Vještak tužitelja izračunao je izgubljenu dobit "na šest različitih načina koristeći se pri tom trima osnovnim varijablama: prinosima po jutru, cijenama po bušelu i troškovima proizvodnje po jutru. Njegove su različite metode i podaci koji su iz njih proizašli dali rezultate koji su se približno kretali od 1.500.000 USD do 11.500.000 USD. Visoki iznos temeljio se na procjenama prinosa koje je iznio jedan drugi vještak tužitelja, dok je najniži iznos bio rezultat podataka dobivenih iz "nekoliko neovisnih izvora". Tuženikov je vještak izračunao štete koristeći se dvjema istim metodama kao i vještak tužitelja, ali s drugačijim brojevima za troškove proizvodnje po jutru. Izračuni tuženikova vještaka pokazali su da se izgubljena dobit približno kreće od 940.000 do 1.000.000 USD.

Sud je utvrdio da su dvije od šest metoda koje je koristio tužiteljev vještak najpouzdanije, ali je utvrdio da čak i one sadrže neosnovanu pretpostavku. Sud je nepotkrijepljene podatke zamijenio podacima koji su bili potkrijepljeni evidencijom i

ponovio najpouzdaniji izračun vještaka. Prema izračunima suda jedna je metoda utvrdila visinu štete od 3.125.000 USD, a druga štetu u visini od približno 2.995.000 USD, tako da je sud dosudio izgubljenju dobit u visini od 3.060.000 USD, očigledno dijeleći razliku s dva.

### **13. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA**

Brojni instituti i termini iz područja naknade imovinske štete, na prvi pogled, čine se jasnima i jednostavnima. Ukazani problemi i različitosti, ukazuju na suprotan zaključak, te upućuju na potrebu, da se u svakom konkretnom slučaju, točno utvrdi o kojoj vrsti imovinske štete se radi kako bi se mogao utvrditi obujam i visina iste.

U predmetima povodom zahtjeva za naknadu imovinske štete zbog izmakle dobiti, tužitelj mora, između ostalog, dokazati postojanje uzročno-posljedične veze između utužene štetne radnje i utužene štete.

Ukazani problemi s određivanjem i ocjenjivanjem iskaza vještaka, upućuju na potrebu stalnog usavršavanja sudaca, ali i punomoćnika odnosno zastupnika stranaka, kako bi se u konkretnom slučaju mogla, što preciznije i pravilnije, utvrditi pojedina imovinska šteta, a da bi se ista mogla utvrditi potrebno je u rješenju kojim se određuje izvesti dokaz vještačenjem, što preciznije odrediti materiju vještačenja, te od strane parničnih stranaka, prije provođenja vještačenja dostaviti svu potrebnu dokumentaciju. Od pitanja koja će osoba provesti vještačenje, bitnije je pitanje na temelju koje dokumentacije, kojom metodom ovisno o predmetu vještačenja, će biti provedeno vještačenje.

## 14. PRIMJERI

### PRIMJER 1

Tužbenim zahtjevom tužitelji, kao vlasnici poslovnog prostora od prvotuženika kao naručioca i drugotuženika kao izvođača radova, potražuju da im solidarno naknade štetu po osnovi zakupnine za njihov poslovni prostor u razdoblju od 1. travnja 1986. do 31. prosinca 1989. u mjesečnom iznosu od 1500 eura u kunskoj protuvrijednosti sa zateznom kamatom tekućom od dospijeća pojedinih mjesečnih iznosa.

Tijekom postupka sudovi su utvrdili da su radovi na robnoj kući prvotuženika izvedeni od 1. travnja 1986. do kraja 1988.; da je odmah nakon započinjanja s radovima adaptacije ispred poslovnog prostora tužitelja bio postavljen pješački tunel; da je drugotuženik imao dozvolu kao izvođač radova za korištenje javne površine oko objekta; da su tuženici imali sve potrebne dozvole za rad izdane od nadležnih tijela; da tužiteljima nije onemogućen ulaz u njihov poslovni prostor.

**Pitanje** : Sporno je pitanje postoji li uzročna veza između izvođenja radova na robnoj kući „V.“, u vlasništvu prvotuženika, na kojoj je adaptaciju vršio drugotuženik i nemogućnosti davanja u zakup poslovnog prostora u vlasništvu tužitelja, kao jedne od materijalnopravnih pretpostavki odgovornosti za štetu?

### PRIMJER 2

Predmet spora je zahtjev tužiteljice za naknadu imovinske štete i to za uništene stvari koja šteta proizlazi iz štetnog događaja od 11. ožujka 2006. kada je u autobusu kojim je tužiteljica putovala prema skijalištu V. T. (u sklopu organiziranog turističkog putovanja) izbio požar.

U prvostupanjskom postupku je utvrđeno:

- da je autobus kojim je tužiteljica putovala u sklopu organiziranog turističkog putovanja, na dan štetnog događaja bio osiguran kod tuženika policom obvezne automobilske odgovornosti i da za štetu odgovara tuženik,
- da je prema nalazu i mišljenju financijskog vještaka visina štete tužiteljici utvrđena na temelju računa koji su priloženi spisu i to za skije, kozmetiku lijekove, digitalnu kameru, kazetu za kameru i PC poket, pa da je tužiteljici u požaru autobusa nastala imovinska šteta zbog uništenih stvari u visini 8.360,31 kn,
- da je tužiteljica za stvari za koje nije imala račune, a koje stvari je tužiteljica specificirala u podnesku i svom iskazu (još jedne skije vrijednosti 3.200,00 kn, drugu skijašku opremu, kofer i ski odjeća, donji veš, čarape, parfem, kozmetika i drugo) tražila naknadu imovinske štete u iznosu 24.572,00 kn, te je radi utvrđivanja visine te štete predložila izvođenje dokaza vještačenjem po vještaku za tekstil,
- da je prijedlog za provođenje vještačenja po vještaku za tekstil prvostupanjski sud odbio.

**Pitanje:** Može li se imovinska šteta utvrditi bez računa za nabavku stvari prema slobodnoj ocjeni?

### **PRIMJER 3**

Predmet tužbenog zahtjeva je zahtjev za naknadu između ostalog imovinske štete iz čl. 1093. st 1. ZOO. Pokojna prednica tužitelja tijekom šetnje upala je i utopila se u neoznačenom i nezaštićenom improviziranom bunaru koji se nalazi na nekretninama koje su u vlasništvu tuženika. Vlasništvo tuženika proizlazi iz javne isprave – zemljišno knjižno izvadka, a tuženik nije osporavao sadržaj javne isprave.

#### **Pitanja:**

- 1) Predstavlja li neoznačeni i nezaštićeni improvizirani bunar opasnu stvar?
- 2) Može li se tuženik osloboditi svoje odgovornosti?
- 3) Prvostupanjski sud odbio je dokazne prijedloge za saslušanjem određenih svjedoka na okolnost vlasništva tuženika, pa je li time tuženik onemogućen u raspravljanju?

### **PRIMJER 4**

U postupku pred nižestupanjskim sudovima je utvrđeno:

- da je osiguranik tuženika M. N. presudom Općinskog suda u Slavonskom Brodu br. K-685/10-4 od 10. studenog 2011. proglašen krivim da je izazvao prometnu nesreću dana 3. travnja 2010. u P.,
- da se prometna nesreća dogodila na način da je M. N. započeo radnju skretanja ulijevo upravljajući kombi vozilom, u trenutku kada se motocikl kojim je upravljao tužitelj i koji je dolazio iz suprotnog smjera te zadržavao smjer svog kretanja, nalazio na udaljenosti na kojoj je vozač kombija mogao spoznati da radnju skretanja ne može izvršiti na siguran način,
- da se motocikl u trenutku početka skretanja kombi vozila od mjesta sudara nalazio na 56,7 m na ravnom dijelu kolnika bez prepreke vidnosti,
- da se nesreća dogodila u naseljenom mjestu gdje je ograničenje brzine 50 km/h te da je u trenutku kada je tužitelj reagirao na opasnost brzina motocikla iznosila 97 km/h, a reagirao je intenzivnim kočenjem kada se nalazio na udaljenosti od 56,7 m,
- da je intenzivnim kočenjem tužitelj mogao zaustaviti motocikl prije naleta na kombi vozilo pri svim brzinama manjim od 84 km/h, te da su se na udaljenosti od 142 m oba sudionika mogla jasno uočiti,
- da je prekoračenje brzine od 47 km/h u uzročno-posljedičnoj vezi s nastankom prometne nezgode,
- da je kod tužitelja došlo do naruženja teškog stupnja koje je stalno uočljivo trećim osobama,

- da je kod tužitelja nastupilo trajno oštećenje tjelesnog i duševnog zdravlja u iznosu od 90%,
- da je tuženik isplatio na ime nespornog dijela štete iznos od 250.000,00 kn u četiri navrata,
- da je u prometnoj nezgodi tužitelju uništena odjeća,
- da je tužitelj ostvario pravo na osobnu invalidninu u mjesečnom iznosu od 1.250,00 kn od 7. ožujka 2013., a koje pravo mu je prestalo 30. travnja 2014., pri čemu nižestupanjski sudovi nisu utvrdili točan iznos osobne invalidnine koja je isplaćena tužitelju,
- da je tužitelju tuđa pomoć i njega bila potrebna od 6. lipnja 2011. i ta potreba traje stalno.

**Pitanja:**

Postoji li doprinos tužitelja nastanku štetnog događaja, a ako da u kojem postotku? Uračunavaju li se novčana primanja s osnova invalidnine u pravičnu naknadu s osnova neimovinske štete?

**PRIMJER 5**

Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu štete u vidu razlike između plaće (koju bi primao po redovnom tijeku stvari, a koju nije primao obzirom da je u prometnoj nezgodi koju je skrivio osiguranik tuženika zadobio tjelesne ozljede zbog kojih nije radio i slijedom kojih mu je utvrđena profesionalna nesposobnost za rad) i invalidske mirovine s naknadom za tjelesno oštećenje, kao i mjesečne rente na ime izgubljene zarade.

Utvrđeno je da tužitelj nije sposoban obavljati bilo kakve poslove u normalnom radnom vremenu, niti je sposoban za radni odnos, odnosno nije realno očekivati da bi tužitelj bio sposoban pronaći posao s preostalom radnom sposobnošću.

**Pitanja:**

Kako se utvrđuje vrijednost predmeta spora kada je jedan od tužbenih zahtjeva zahtjev za novčanom rentom?

U situaciji kada je od strane Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje kod tužitelja utvrđena profesionalna, a ne opća nesposobnost za rad, pripada li tužitelju pravo na novčanu rentu na ime izgubljene zarade?

**PRIMJER 6**

Predmet spora je zahtjev za naknadu imovinske štete (obične štete i izmakle koristi) koja je tužitelju nastala oštećenjem teretnog vučnog vozila u štetnom događaju od 13. srpnja 2006.

Polazeći od utvrđenja:

- da je prometnu nezgodu od 13. srpnja 2006. skrivio osiguranik tuženika,
- da je u predmetnoj nezgodi na vozilu tužitelja nastala totalna šteta u iznosu od 84.455,19 kn,
- da je tuženik tužitelju 16. listopada 2009. djelomično isplatio štetu na vozilu u iznosu od 68.000,00 kn,
- da je tužitelj prije predmetnog štetnog događaja bio registriran za djelatnost trgovine motornim vozilima i održavanje i popravak motornih vozila, u koju djelatnost je uključena vuča i pomoć na cesti,
- da je tužitelj u razdoblju od 14. srpnja 2006. do 31. prosinca 2009., kada je kupio zamjensko vozilo, gubio na prihodu zbog nemogućnosti upotrebe vozila koje je oštećeno u nezgodi, na način da ukupna izgubljena dobit tužitelja za to razdoblje iznosi 266.579,16 kn,
- da je tuženik tužitelju 16. listopada 2009. platio iznos od 10.000,00 kn na ime izmakle koristi zbog nemogućnosti korištenja uništenog vučnog vozila,
- da obračun zateznih kamata na nesporni plaćeni iznos imovinske štete od 78.000,00 kn za razdoblje od 4. kolovoza 2006. do dana plaćanja (16. listopada 2009.) iznosi 36.054,84 kn,

### **Pitanja:**

Kojim vještačenjima odrediti visinu izmakle koristi koju je tužitelj mogao očekivati prema redovnom tijeku stvari da je u svom radu nastavio koristiti vučno vozilo koje je oštećeno u štetnom događaju?

Što treba dokazati oštećenik da bi mu pripalo pravo na izmaklu korist?

### **PRIMJER 7**

U postupku suda prvog stupnja je utvrđeno, a ta je utvrđenja prihvatio i drugostupanjski sud, da su stranke dogovorile da će tužitelj po pozivu tuženika održati „B. koncert“ u K. u V., s time da će tuženik osigurati zagrijavanje prostora K. na minimalno 15 C.

Utvrđeno je da je tužitelj sa orkestrom, dirigentom i solistom došao u V. radi održavanja „B. koncerta“ u ugovoreni dan, ali da je odbio održati koncert, jer temperatura u K., prije početka koncerta, unatoč zagrijavanju uz pomoć električnih grijalica, nije dosegla dogovorenu temperaturu, već je iznosila 9,3o C.

U ovom postupku tužitelj traži naknadu materijalne štete koja je za tužitelja nastala zbog neispunjenja ugovorom preuzetih obveza po tuženiku, uslijed kojih povreda je došlo do otkazivanja koncerta, a naknada se traži po osnovi troškova prijevoza instrumenata i orkestra iz Z. u V. i natrag, isplaćenih dnevnica članovima orkestra te nagradama dirigentu i solistima, troškovima njihovog smještaja, a koje je, da je koncert bio održan, trebao snositi tuženik.

### **Pitanja:**

Može li se o osnovanosti tužbenog zahtjeva odlučiti primjenom pravila o teretu dokazivanja iz čl. 221. a Zakona o parničnom postupku, u situaciji kada je tužitelj uz tužbu priložio dokaze na kojima temelji svoj zahtjev za naknadu određenih vrsta šteta i predložio njihovo provođenje, a sud je proveo dokaze saslušanjem svjedoka i ravnatelja tužitelja te vještačenjem?

## PRIMJER 8

Predmet spora je zahtjev mal. tužitelja za naknadu materijalne štete zbog izgubljenog uzdržavanja uslijed smrti oca, sad pok. A. J., koji je smrtno stradao (u svojoj 24 godini života) u prometnoj nesreći ... 2001. i za čiju je smrt isključivo odgovoran osiguranik tuženika.

U postupku koji je prethodio reviziji utvrđene su slijedeće odlučne činjenice:

- da se prednik mal. tužitelja prije štetnog događaja bavio poljoprivrednom djelatnošću tako što je na nekretninama položenim u k.o. F.-J. i to: kat.čest. 208, u naravi oranici površine 12.898 m<sup>2</sup>, kat.čest. 2158, u naravi oranica površine 2.201 m<sup>2</sup>, kat.čest. 2163 u površini od 3.000 m<sup>2</sup> i na nekretnini kat.čest. 2083 u naravi livada površine 3.000 m<sup>2</sup>, sadio i sijao poljoprivredne kulture prodajom kojih je ostvarivao novčane prihode i da mu je taj prihod bio jedini prihod od kojeg je živio i uzdržavao tužitelja,
- da su navedene nekretnine upisane u posjedovnom listu br. 661 i 1327 k.o. F.-J. u korist K. J. pok. I. (pradjeda tužitelja),
- da pok. A. J. (rođen ...) u svom vlasništvu nije imao nikakve nekretnine niti je bio evidentiran kao posjednik bilo koje nekretnine te da nije bio evidentiran kao poljoprivrednik, a niti kao korisnik poljoprivrednih poticaja,
- da prednik mal. tužitelja nije bio zdravstveno osiguran kao poljoprivrednik te da njegovu ostavinu ne čini niti jedan poljoprivredni stroj kao ni zemljište i da nije bio porezni obveznik na temelju prihoda od poljoprivrede, a niti obveznik PDV-a i poreza na dohodak,
- da bi prednik mal. tužitelja u spornom razdoblju, prema podacima koji su dani po vještaku poljoprivredne struke, ostvario prosječne mjesečne prihode, i to u 2002. iznos od 4.172,00 kn, u 2003. iznos od 5.497,00 kn, u 2004. iznos od 5.399,00 kn, u 2005. iznos od 5.271,00 kn, u 2006. iznos od 4.096,00 kn, u 2007. iznos od 5.332,00 kn, te u 2008. iznos od 4.494,75 kn, kao i da bi po redovnom tijeku stvari uzdržavao tužitelja u visini od 40% ovih mjesečnih prihoda, te
- da mal. tužitelj, rođen ..., nije korisnik obiteljske mirovine, odnosno da nije ostvario pravo na obiteljsku mirovinu.

**Pitanje:** Kako utvrditi visinu naknade štete iz osnove izgubljenog uzdržavanja?

## PRIMJER 9

„Predmet spora je zahtjev za utvrđenje prestanka obveze plaćanja rente na ime tuđe pomoći i njege i na ime izgubljenog uzdržavanja, kao i zahtjev za isplatu stečenog bez osnove temeljen na tvrdnji o iscrpljenosti svote osiguranja.

„bilo je sporno pitanje iscrpljenosti svote osiguranja, a vezano na način izračunavanja iscrpljenosti svote osiguranja.

Tuženik je ozlijeđen u štetnom događaju od 18. rujna 1993. kada je nastao obveznopravni odnos izvanugovorne odgovornosti za štetu. Stoga opseg obveze tužitelja, kao osiguratelja vozila upotrebom kojeg je tuženiku nastala šteta, valja ocjenjivati kroz odredbe Zakona o osiguranju imovine i osoba ("Narodne novine" broj 53/91 - dalje: ZOIO) i podzakonskih propisa vezanih na taj Zakon.“

### **Pitanja:**

Kojim se vještačenjem utvrđuje je li iscrpljena svota osiguranja?

Vežu li sud odluke Vlade Republike Hrvatske o načinu revalorizacije najniže svote?

### **PRIMJER 10**

Predmet konkretnog postupka je zahtjev tužitelja za naknadu imovinske i neimovinske štete uslijed smrti bliske osobe, majke I i II-tužitelja, odnosno bake III-V-tužitelja, koja je smrtno stradala kao pješak ... .

U postupku pred prvostupanjskim sudom je utvrđeno:

- da je prednica tužitelja prelazila kolnik ... u Z., izvan obilježenog pješačkog prijelaza, od zapada prema istoku pri čemu je do naleta došlo u lijevoj prometnoj traci kojom se kretalo teretno vozilo u pravcu juga,
- da je teretno vozilo krećući iz stanja mirovanja prevrnulo oštećenicu, podvuklo pod sebe, te ju s prednjim lijevim i stražnjim udvojenim kotačima dviju osovina pregazilo,
- da je donji rub stakla vjetrobrana teretnog vozila-njegovog okvira na 2,1 m iznad razine kolnika, a stvarna visina oštećenice u času nesreće je bila oko 170 cm, pa se osoba te visine, ukoliko prelazi kolnik tako da je sredinom tijela na oko 40 cm ispred vozila tj. odmaknuta tijelom oko 10 cm od prednjeg dijela tog vozila, ne vidi iz položaja sjedišta vozača, a mogla bi se vidjeti ukoliko prelazi kolnik tako da je sredinom tijela udaljena 1 m ili više ispred vozila, odnosno ukoliko se vozač ustane iz sjedišta i prije pokretanja pogleda, nagnuvši se sasvim naprijed, nalazi li se nešto ispred vozila,
- da je do prometne nezgode došlo oko 8,46 sati, nakon stajanja vozila od 18 sekundi i ponovnog kretanja, koje je postiglo brzinu od oko 10 km/h, prešlo oko 2,6 m puta u vremenu od 1,9 sekundi i nakon toga se zaustavilo na putu od 3,4 m,
- da zapadni kolnik ima dva prometna traka, a u oba su bila zaustavljena vozila,
- da se južnije od mjesta prelaženja oštećenice nalazi semafor i pješački prijelaz udaljen oko 98 metara, a pješački prijelaz se nalazi i sjevernije, udaljen oko 142 metra te da se uz rub kolnika, uz desni prometni trak, sa zapadne strane nalazi prostor za parkiranje, drvored i asfaltirani nogostup,
- da je vozač s vozačkog sjedala, u teretnom vozilu širine 2,5 metra, a širine kabine 2 metra mogao vidjeti gornji dio tijela oštećenice ukoliko je stajala na terenu uz zapadni

rub kolnika, okrećući glavu udesno za oko 30 stupnjeva, dok je oštećenici za prelazak puta od oko 5 metara do mjesta naleta, sporim hodom trebalo oko 5 sekundi,

- da je oštećenica u trenutku naleta bila u sporom kretanju ili je stajala, a koliko daleko od vozila je prelazila kolnik, od zapada prema istoku i da li je mogla biti stalno u vidnom polju vozača tehničkim putem se ne može utvrditi,

- da je III-tužiteljica živjela u istom kućanstvu s prednicom tužitelja i svojom majkom, I-tužiteljicom,

- da se u odnosu prednice tužitelja i njezinih unuka, IV-tužiteljice i V-tužitelja, radilo o trajnijoj zajednici života obzirom na trajniju emocionalnu i ekonomsku povezanost, bez obzira što u trenutku smrti nisu stanovali na istoj adresi s bakom.

### **Pitanja:**

S obzirom na nepropisan i nepravilan prelazak prednice tužitelja, može li se utvrditi da je ista u cijelosti odgovorna za nastanak štete?

Radi li se u ovom slučaju o objektivnoj odgovornosti vozača teretnog vozila?

### **PRIMJER 11**

Predmet parničnog postupka je zahtjev tužitelja za naknadu imovinske štete u vidu izmakle dobiti zbog nezakonitog i nepravilnog rada tijela državne uprave odnosno zbog oduzimanja odobrenja (koncesije) za obavljanje rudarske djelatnosti.

U postupku pred prvostupanjskim sudom je utvrđeno:

- da je rješenjem GZ tužitelju odobreno izvođenje rudarskih radova na eksploatacijskom polju 5, te je sklopljen ugovor o koncesiji,
- da je Ministarstvo gospodarstva poništilo prvostupanjsko rješenje,
- da je Upravni sud donio presudu kojom je poništeno drugostupanjsko rješenje Ministarstva kao nezakonito,
- da je pravno shvaćanje Upravnog suda obvezujuće za upravna tijela,
- da je GZ u međuvremenu, u ponovljenom postupku, raspisao novi javni natječaj gdje je EP dodijeljeno u koncesiju trećoj osobi, a ne tužitelju, s tim da je i to rješenje poništeno, a novi korisnik koncesije je izvodio rudarske radove na EP.

Sud smatra da se radi o nezakonitom i nepravilnom radu tijela državne uprave iz čl. 13. Zakona o sustavu državne uprave (NN broj 75/93 i dr.) te je odredio rudarsko vještačenje radi utvrđivanja visine štete.

Rudarski vještak je izračunao vrijednost gline u ležištu u količini od 378.358 m<sup>2</sup>x15 kn (te pomnožio s cijenom gline iz Uredbe Vlade RH) i došao do iznosa od

5.690.371,50 kn, te su od tog iznosa odbijeni troškovi. Dao je mišljenje da ukupna šteta koju je tužitelj pretrpio radi neostvarene dobiti iznosi 4.030.679,00 kn.

**Pitanje:**

- 1) Kojim se vještačenjem utvrđuje visina izgubljene dobiti - rudarskim ili financijskim?
- 2) Koji vid štete je izračunao rudarski vještak i po kojoj metodi?
- 3) Kolika je razlika u obračunu visine štete zbog pogrešne metode?

**PRIMJER 12**

Predmet spora je zahtjev tužitelja da mu tužena RH naknadi štetu počinjenu donošenjem nezakonitih rješenja javnopravnih tijela koja su poništena presudom USRH, a štetu potražuju s naslova izmakle koristi u iznodu od 27.314.827,72 kna i s naslova nepokrivenih fiksnih troškova u iznosu od 16.686.864,35 kn.

Sudovi su utvrdili:

1. da je postaja FP SDŽ donijela rješenja kojima je utvrdila nezakonitosti i nepravilnosti u vođenju poslovnih knjiga tužitelja, a koje se u bitnom svode na pogrešno obračunavanje kala na razne vrste voća;
2. da je žalbu tužitelja MF odbilo kao neosnovanu, nakon čega je u upravnom sporu USRH svojom presudom poništio drugostupanjsko rješenje pravnim shvaćanjem da je FP proizvoljno obračunala kalo, a ne kako je propisano Pravilnikom tužitelja;
3. da je MF temeljem presude USRH ukinulo prvostupanjsko rješenje;
4. da je tužitelj po primitku presude USRH podnio zahtjev za deblokadu svog žiro-računa i povrat oduzetih sredstava;
5. da je MF donijelo rješenje kojim prihvaća zahtjev tužitelja i određuje deblokadu njegovog žiro-računa, ali odbija zahtjev za povrat sredstava naplaćenih na temelju navedenih poništenih rješenja, kao neosnovan.
6. da je u razdoblju od lipnja 1996. do srpnja 1997. provedena prisilna naplata sredstava na žiro-račun tužitelja, tako da je u korist tuženice prenesen ukupan iznos od 4.690.069,50 kn, zbog čega je u tom razdoblju tužitelj povremeno bio u blokadi;
7. da je sudski vještak utvrdio drastičan pad uspješnosti poslovanja tužitelja, u kojem razdoblju je izmakla korist iznosila 27.314.827,72 kn, te zbog tako drastičnog pada prometa tužitelj nije mogao u istom razdoblju podmirivati fiksne troškove u ukupnom iznosu od 16.686.864,35 kn.

**Pitanja:**

Da li je zahtjev za naknadu fiksnih troškova poslovanja u iznosu od 16.686.864,35 kn osnovan?

Da li se fiksni troškovi moraju uzeti u obzir kod izračuna izmakle korisni, odnosno ukupne dobiti?

## LITERATURA

Klarić, P. i Vedriš, M.; Građansko pravo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2014.

Crnić, I; Zakon o obveznim odnosima, sedmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2018.

Robert M. Lloyd: Proving Lost Profits after Daubert: Five Questions Every Court Should Ask Before Admitting Expert Testimony; University of Richmond Law Review, Vol. 41, No. 2, 2007; dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=2285762>

### **Sudska praksa:**

Europski sud za ljudska prava presuda od 15. ožujka 2018. u predmetu Smolić protiv Hrvatske broj zahtjeva 51472/12;

Rev-x-769/2009 od 25.02.2010.

Rev-3611/2018 od 22. 10. 2019.

Rev-782/2015 od 3. 7. 2019.

Rev-3385/2015 od 16. 4. 2019.

Rev-3258/2015 od 12.09.2018.

Rev-1568/2015 od 12. 6. 2019.

Rev-631/2007 od 24. 3. 2009.

Rev-1859/2010 od 8. 1. 2014.

Rev-1078/2015 od 22. 11. 2017.

Rev-1844/2019 od 7. 5. 2019.

Rev-1893/2013 od 5.9. 2017.

Rev-2124/2012 od 2. 10. 2018.

509 U.S. 579 (1993)

526 U.S. 137 (1999)